Bundel - Adviescommissie Controle en Financiën van 16 oktober 2025

1.a Opening en mededelingen (10 minuten)

1.b Vaststellen agenda (2 minuten)

2 Vaststellen verslag vorige bijeenkomst (1 min)
20250918_Gemeente_Utrecht_Controle_en_Financien_concept_Bi_

3 Ingekomen stukken (5 min)
Controleplan 2025 - gemeente Utrecht

4 Toelichting wijziging BADO door Deloitte (15 minuten)
Adviescommissie gemeente Utrecht 16 oktober 2025

5 Programmabegroting + 2e Berap (tijd: 30 minuten)
Reflectie accountant o.a. op financiële positie, toelichting ambtelijke organisatie en mogelijkheid tot het stellen van vragen.
Reflectie accountant PB 2026.

6 Vooruitblik volgende vergadering (5 minuten)
Jaarplan adviescommissie CF 2025 (sept)

7 Evaluatie Adviescommissie aan de hand van groeimodel PWC
Toelichting op het Groeimodel voor auditcommissies in lokale overheden - PwC.
de rol van de auditcommissie (utrecht)

8 Advies aan commissie VBF over Programmabegroting (na wissel, tijd 15 minuten).
Het advies bij de programmabegroting 2025 is als voorbeeld bijgevoegd.
Advies adviescie bij de PB 2025

9 Afsluiting (5 minuten)

VERSLAG ADVIESCOMMISSIE CONTROLE EN FINANCIËN
18-09-25, 18:00-19:45
Burgemeesterskamer Stadhuis

Gemeente Utrecht

1. Opening en vaststellen agenda

De voorzitter heet allen welkom en opent de vergadering met een voorstelrondje vanwege de gasten die aangeschoven zijn.

De voorzitter heet Mevrouw Chedi-van Hall speciaal welkom die sinds begin juli bij de Gemeente Utrecht gestart is als directeur Financiën en Inkoop. De afgelopen zeven jaar was zij bij de gemeente Rotterdam directeur Financiën, Juridisch en Inkoop. Mevrouw Chedi-van Hall geeft zich al erg welkom te voelen in de gemeente. Inhoudelijk en organisatorisch zijn er veel overeenkomsten met haar vorige werkgebied, zo zijn de accountants en dit type vergadering haar wel bekend. Maar voor wat het 'Utrechtse' betreft bevindt ze zich nog in de leerfase. Zo verwondert zij zich over de gemoedelijkheid in de Utrechtse organisatie. Bij aanvang van haar werkzaamheden voor Utrecht werd de vergelijking met de Rotterdamse directheid gemaakt 'Van het ruwe havendok ga je naar de groene weide. Ze hoopt dat de Utrechtse wens naar zakelijkheid niet doorslaat en helpt graag om de juiste middenweg daarbij te blijven bewandelen. Kennismaken en meeluisteren is bij deze eerste commissievergadering dan ook haar insteek. De voorzitter herkent zich in de sfeeromschrijving van de commissie.

1.b Mededelingen

De heer Vasters heeft een paar maanden terug er een presentatie over 'Brede Welvaart' gegeven die enthousiast ontvangen is. In navolging hiervan organiseert D66 woensdag 24 september van 18.00 tot 21.00 uur een sessie waarbij een aantal hoogleraren en andere experts spreken, daarnaast zijn er ervaringsdeskundigen uit Amsterdam. Commissieleden die belangstelling hebben kunnen deze avond aansluiten, informatie volgt via de mail. Op de vraag of het geschikt is om het tweede deel van de avond aan te schuiven verwijst de heer Vasters naar de informatieve mail hierover.

2. Vaststellen verslag vorige bijeenkomst (5-06-2025)

Het verslag wordt vastgesteld.

3. Ingekomen stukken

- VNG 'Kabinet komt afspraken over jeugdzorg na'

De heer Saghraoui deelt het bericht van VNG 'Kabinet komt afspraken over jeugdzorg na', waarin staat dat het rijk toch €728 miljoen aan gemeenten gaat uitbetalen. De gemeente Utrecht heeft met de voorjaarsnota een redelijk risico genomen, er was wel enigszins een informatievoorsprong ten opzichte van andere gemeenten. Het is fijn dat dit risico nu door het rijk ingelost wordt. Commissieleden reageren instemmend op de conclusie dat er een verantwoord risico genomen is.

Mevrouw Rijnders is benieuwd of er nog ontwikkelingen zijn aangaande de ARK-middelen, waarbij er een spanning is tussen het VNG-advies en wat de provincie in de circulaire opgenomen heeft. De heer Saghraoui legt uit dat het risico wat genomen is nu opgelost wordt door het rijk. Op de vraag of er dit structureel is, met het oog op een nieuw kabinet, geeft de heer Saghraoui aan dat er geen signalen zijn dat er extra geld komt. Er is tot nu toe niets in de Voorjaarsnota van het rijk opgenomen waar de gemeente concreet iets mee kan.

De boodschap van Van Ark aan het Rijk was dat gemeenten te weinig middelen kregen om hun taak op de juiste wijze uit te voeren. Het rijk heeft de belofte gedaan om te kijken naar de onderliggende problemen, zoals indexatie, grondoorzaak, beperking van het beleid. De hoop is dat de uitspraken die nog zullen volgen zullen leiden tot meer overtuiging.

4. Plan van Aanpak accountantscontrole ('Jaarplan') en opdrachtbevestiging jaarrekening

De heer Leeuwenkamp geeft een toelichting op het jaarplan. De doelstellingen van de commissie zijn in het concept controleplan opgenomen.

Een belangrijke wijziging in 2025 is de materialiteitsbepaling gewijzigd, de grens van een 'anders dan goedkeurend oordeel' is 2%, een getrouwheidsoordeel. Deze grens van 2% geldt ook bij fouten zowel

Commissiegriffier Adviescommissie CF ✉ danielle.rijnders@utrecht.nl

als bij onzekerheden. De aanbesteding is nog gebaseerd op oude wetgeving va een grens van 1% inclusief dotaties en reserves. In 2024 zat dit op 26 miljoen, tegenover 41 miljoen in het huidige jaar, de raad moet nog gaan besluiten over deze verantwoordingsgrens. De accountant zal indien gewenst een uitgebreidere toelichting geven op de impact die deze regelgeving heeft op de posten die geselecteerd zijn voor controle. Alle gemeenten volgen deze wetswijziging. Hier wordt mee ingestemd.

Daarnaast mag de raad zich buigen over de verantwoordingsgrens in het kader van de rechtmatigheidsverantwoording, die tussen de nul en twee procent moet komen te liggen, voorheen drie procent. De controleverordening verwijst naar het Programma van Eisen, waar de oude bepalingen in staan. Het Programma van Eisen kan niet meer aangepast worden. Daarom zal het in de controleverordening aangepast moeten worden. De controle verordening valt onder concern control en kan met terugwerkende kracht aangepast worden.

De rapportagedrempel bedraagt momenteel €500.000. Voor een gemeente met de omvang van gemeente Utrecht wordt dit als relatief laag beschouwd. Dit betreft de drempel waarboven fouten gerapporteerd worden. De commissie kan overwegen deze drempel te verhogen. De heer Claassen begrijpt dat bij de volgende commissie vergadering stilgestaan wordt bij de impact die een drempelverhoging kan hebben.

De controle volgt de P&C cyclus en hanteert dezelfde termijnen. De controleverklaring wordt gelijktijdig afgegeven, circa in mei. Bijzonder dit jaar is dat de migratie naar het nieuwe systeem gedaan is, De accountant heeft voorafgaand een pre-implementatie check uitgevoerd, waarbij alle seinen op groen stonden. Nu moet nog vastgesteld worden of alle gegevens daadwerkelijk juist zijn overgegaan naar het nieuwe systeem.

De accountant heeft drie hoofddoelstellingen geformuleerd in de aanbesteding. Deze zijn uitgewerkt in een vijftal subdoelstellingen waar dit jaar verhoogde aandacht voor zal zijn.
De heer Klijn heeft vraagt hoe hervormingsbezuinigingen in te delen zijn binnen deze subdoelstellingen. De accountant geeft dat zij de hervormingsagenda mee zullen nemen in het financieel beeld en bij een hei-sessie aan de orde laten komen.

De commissie kan specifieke posten selecteren als speerpunt voor de accountant. Het afgelopen jaar waren de speerpunten het financieel beeld, het budgetrecht van de raad, het versterken van de financiële positie en realistische raming. De heer Dijkstra mist soms het een historisch perspectief, het is als raadslid soms moeilijk inschatten hoe een situatie vijf jaar geleden ervoor stond. De accountant wil het historisch perspectief betrekken bij de presentatie van het financieel beleid. Opgemerkt wordt dat het goed is om dit ook bij de verkiezingen aan de orde te laten komen.

De heer Dijkstra is ook benieuwd naar de kosten van het ambtelijk apparaat, versus de uitbestede posten. Mevrouw Rijnders denkt dat dit op het dashboard van Berenschot te vinden is. De heer Dijkstra heeft aan wat meer inzichtelijkheid in historisch perspectief bij de begrotingscyclus.

De heer Saghraoui noemt SISA en ziet dat het de afgelopen jaren ingewikkeld was om er grip te krijgen en zou bij de interim controle daar wat meer aandacht voor willen. Zodat het wat soepeler verloopt. De accountant gebruikt een aantal controlelijsten, dat sluit goed aan op de lijsten die de ambtelijke organisatie ook gebruikt. De spelregels hierover zullen in februari volgen. Er is toenemende aandacht voor dit onderwerp bij de interim controle, waar dit jaar nog nadrukkelijker de vinger aan de pols gehouden wordt.

De heer Saghraoui benoemt verder de grip op investeringen en is benieuwd of dit onder het eerste subdoel valt. De accountant bevestigt dat dit het geval is.

De accountant legt uit dat er na de gemeenteraadsverkiezingen een introductieprogramma verzorgd wordt voor de nieuwe gemeenteraad. Voor de adviescommissie wordt het ‘Elevation Lab’ verzorgd. De commissie bepaalt de doelstellingen. Het programma richt zich op het verbeteren van de samenwerking door inzicht in persoonlijkheden, gedragsvoorkeursstijlen en communicatie. Het lab moet de samenwerking naar een hoger punt brengen. De voorzitter informeert of er binnen de commissie bereidheid bestaat om commitment te leveren aan dit Lab, aangezien

persoonlijkheidsstijlen en onderlinge dynamiek aan bod komen. Vanuit de commissie klinken enthousiaste geluiden, eerdere ervaringen met dit Elevation Lab in de ambtelijke organisatie zijn goed bevallen.

De heer Dijkstra zou graag zien dat de aandacht voor ambtelijke kosten en externe kosten nog terugkomt. Mevrouw Rijnders noemt dat dit als input kan worden gegeven in de evaluatie van de P&C cyclus.

De commissie stemt in met de opdrachtbevestiging voor de accountant en geeft de griffier opdracht deze te ondertekenen.

5. Update verbeterplan financiën

De heer Kouwenhoven, programmamanager van Versterking Financiële Functie, verzorgt de update van het verbeterplan. De financiële functie kende tekortkomingen, waarbij niet alle ramingen naar wens waren. Goed financieel beheer biedt transparantie, vertrouwen, grip, inzicht en efficiëntie in processen. Wat bijdraagt aan werkplezier en betrokkenheid van medewerkers.

Eind 2024 is gestart met een verbeterd proces bij de voorjaarsnota. De jaarrekening en voorjaarsnota konden tijdig en volledig aangeleverd worden. SAP is geïmplementeerd en doorgevoerd, gestabiliseerde managementrapportages zijn ontwikkeld. De P&C producten zoals de jaarrekening en de voorjaarsnota en worden als geslaagd beschouwd, merkbaar in de verbeterde leesbaarheid van de stukken. De bezetting is op orde gebracht, ingehuurde krachten zijn veelal vervangen door vaste medewerkers. Het aandeel inhuur bedraagt nu minder dan tien procent, met enige variatie per afdeling.
Bij de voorjaarsnota 2024 is er structureel budget vrijgemaakt om de formatie op orde te brengen, tot en met 2028 gaat het om ruim een miljoen euro. Verbetering van de processen rondom het werk doet het werkplezier toenemen, wat zorgt voor minder verloop.

De heer Claassen waardeert dat er veel mensen in dienst genomen zijn en is benieuwd naar de motivatie hieronder. Mevrouw Chedi-van Hall benoemt dat er veel roulatie geweest is die ingevuld is met interim personeel, de basis raakte weg. Er is veel roulatie geweest binnen de organisatie, waarbij functies met interim krachten werden ingevuld, daardoor kwam de basis onder druk te staan, dat doet wat met medewerkers. Voor de versterking van de functie is het essentieel dat er langere tijd met een vaste groep gewerkt kan worden.
De heer Snoeij is benieuwd naar het beleid bij het betrekken van vaste medewerkers. Mevrouw Chedi-van Hall licht toe dat er binnen het management vooral nieuwe mensen worden aangetrokken, bij andere functies is er een goede mix van enerzijds in dienst nemen van interim medewerkers en kennis behouden en anderzijds het aantrekken van nieuwe medewerkers. De heer Kouwenhoven vult aan dat mensen veel kennis met zich meebrengen, dat het tijd kost om de organisatie en de mensen daarbinnen te leren kennen. Er wordt voor adequate inwerktijd gezorgd, zodat er goede kennisoverdracht plaats kan vinden.

Het doel van het ontwikkelprogramma licht de heer Kouwenhoven verder toe. De financiële functie is breed, dat gaat over de financiën, controle en de lijn, waarbij van de huidige kennis gebruik wordt gemaakt. Het programmateam is vrij klein, met ongeveer 100 deelnemers op verschillende trajecten, waarbij veel onderwerpen samenhang wordt opgepakt. Vanaf het begin van het programma wordt direct geïmplementeerd, medewerkers kunnen verbeterpunten aangeven die meteen worden opgepakt, wat deelname aantrekkelijk maakt.
De programmalijnen worden in samenhang uitgevoerd. Er wordt gewerkt aan het functiehuis, daarbij worden ook opleidingslijnen meegenomen. Zodat bij werving bijvoorbeeld duidelijk is wat de afdeling aan doorontwikkeling kan bieden. Ongeveer de helft van het programma draait om versterken, gewenst gedrag en DRA. Het programma draagt bij aan het daadwerkelijk afronden van onderdelen zodat het tot resultaten leidt.
De lijnen die de komende periode uitgediept worden zitten ook in de begroting 2026. De huidige fase twee loopt tot maart, met de begroting, jaarrekening en voorjaarsbrief. Fase drie loopt tot en met december. Daarnaast een heel aantal zaken die een volgende slag gaan maken, rondom beheersing, rapportages, doorontwikkeling SAP. Er wordt begonnen met het inzetten van technologieën met zoals process mining en Ai op de LIAS.

Op de vraag of er ook gestart zal gaan worden met het schriftelijk indienen van vragen via LIAS antwoordt de heer Kouwenhoven dat door ontwikkelen van de LIAS daar mogelijkheden voor geeft. Er wordt gekeken wat er in welke fasering opgepakt zal gaan worden.
De huidige fase twee is tot en met maart, daarna is er wel een vooruitblik. Daarna komt het accent van verdiepen naar borgen.
Mevrouw Zwinkels is benieuwd hoe de rest van de organisatie hierin meegenomen wordt, nu er binnen het team aandacht is voor samenwerken en er opgebouwd wordt. De heer Kouwenhoven legt uit dat er 100 medewerkers verdeeld zijn over 16 trajecten. Het kernteam van elk traject bestaat uit medewerkers van verschillende organisatieonderdelen. Trajecten houden elkaar onderling goed op de hoogte, onderdelen die van elkaar afhankelijk zijn communiceren tijdig. Wekelijks vindt overleg plaats binnen het MTF, terwijl het CDO en de staf zes wekelijks bijeenkomen. Verschillende gremia binnen de financiële functie volgen het programma en bewaken of de juiste activiteiten worden uitgevoerd. Er is een klankbordgroep voor reflectie.
Op het infranet kan gevolgd worden wat er gebeurt en er worden diverse teamsessie georganiseerd. Eind november volgt een raadsbrief, daarmee wordt de externe communicatie ook geborgd.
Capaciteit is een van de aandachtspunten. Er is vaste en geworven capaciteit, het aantal fte's blijft ongeveer hetzelfde. Medewerkers zoeken naar de balans tussen de dagelijkse werkzaamheden en additionele taken. Dit maakt het proces wat trager, maar wordt als de meest duurzame aanpak gezien.
Ander aandachtspunt is het veranderen van cultuur en gedragspatronen. Met een systemische benadering wordt naar teams gekeken en op verschillende vlakken wordt gewerkt aan het vergroten van bewustzijn.
Het belangrijkste blijft het politieke en bestuurlijke goed te informeren, onder andere via deze commissie, en inzichtelijk maken van successen. Er wordt gestreefd naar een balans tussen korte- en lange termijnbelangen.

De heer Vasters is benieuwd hoe men in de organisatie zich hieronder voelt, wanneer de medewerkerstevredenheid op peil blijft, dan gaan processen gemakkelijker lopen. Mevrouw Chedi-van Hall merkt dat medewerkers in afwachting zijn van het medewerkerstevredenheidsonderzoek, zo rond november, omdat ze benieuwd zijn naar de uitkomsten. De verwachting is dat deze beter zullen zijn. Waar het verzuim op diverse afdelingen rond de tien procent lag, is het teruggebracht naar circa 3 à 4%. Medewerkers tonen meer initiatief door spontaan te vragen of ze nog aan trajecten deel kunnen nemen. Mevrouw Chedi-van Hall heeft nog geen weerstand geconstateerd. De inzet van AI en RPA maken processen makkelijker, er ontstaat vertrouwen dat de situatie verbetert. Het programma is ongeveer een jaar bezig, nu ontstaat er zachtjesaan een vliegwieleffect.
De heer Claassen noemt het goede punten. Hij is benieuwd of het afgelopen jaar zo is gegaan als gedacht, of juist heel anders.
De heer Kouwenhoven denkt dat het op hoofdlijnen wel zo gelopen is. Eind vorig jaar is gekeken naar de punten waar er verbetering op kan plaatsvinden. Daarop is het plan gemaakt. Het is goed dat er nu bij stilgestaan wordt. '

Mevrouw Rijnders merkt op dat er in het debat bij de jaarrekening of de voorjaarsnota gesproken is over een brief in het najaar en een stoplichtenmodel, ze hoopt dat dit meegenomen kan worden, zodat het eenvoudiger is om de vinger aan de pols te houden voor de raadsleden. Dit wordt bevestigd.

6. Update Sturen en Verantwoorden & evaluatie

De heer Vernooij van de afdeling bestuursondersteuning geeft een update over de evaluatie van de Standaard voor beleidsdocumenten. In 2023 is deze vastgesteld door de raad en is besloten om in 2025 de werking van de standaard te evalueren.
Deze standaard is een voorbeeld in beleidsland, er is groeiende interesse vanuit andere gemeenten in de Standaard. Het doel is om op de juiste manier beleid te maken, niet te veel en dan na te gaan of het werkt.
In hoeverre de Standaard succesvol toegepast wordt en bijdraagt aan de verbetering van de beleidscyclus is de leidende vraag in de evaluatie. Hier zijn kwalitatieve deelvragen van afgeleid: de deelvragen die hiervan afgeleid zijn deelvragen zijn hiervan afgeleid; zijn beleidsnota's duidelijker geworden? Hoe vindt monitoring plaats? Is, tijdens monitoring en evaluatiemomenten, het inzicht in de relatie tussen doelen en resultaten verbeterd? Is de relatie tussen de beleidsnota en de programmabegroting verbeterd?

Kwantitatief zullen nota's worden gecontroleerd op toepassing van de standaard, het voorkomen van gecombineerde nota's en de aanwezigheid van alle verplichte onderdelen van de Standaard.

De heer Vasters is benieuwd of de Standaard ertoe geleid heeft dat het voor raadsleden eenvoudiger is om beleid te bepalen, te sturen en te controleren. De heer Vernooij beaamt dit en geeft aan dat dit middels een enquête zal worden gemeten, vergelijkbaar met de evaluatie van de Regeling Risicovolle Projecten, zij het in iets lichtere vorm. De evaluatie wordt door ambtenaren zelf uitgevoerd, waarbij zij lessen en aanbevelingen formuleren. Waardevolle input van raadsleden wordt via een enquête verzameld. Op basis daarvan volgt een verdiepend gesprek of focus interview met de commissie. Dit mondt uit in een raadsbrief in het eerste kwartaal van 2026, met aanbevelingen. Een concreet raadsvoorstel met veranderingen aan de Standaard is nog niet aan de orde, misschien op basis van de aanbevelingen.

De heer Maas vindt de evaluatie zeer waardevol en zou het fijn vinden als het commissiedebat nog voor de raadswisseling plaats zou kunnen vinden, misschien zelfs de bespreking in de raad nog voor de wisseling. Mevrouw Zwinkels beaamt dat de nieuwe raad baat zal hebben bij de aanbevelingen. De heer Vernooij begrijpt de urgentie en wil nagaan of het tijdspad eventueel te versnellen is, in samenwerking met de afdeling Organisatie en Advies en de griffie zou de tijd die het neemt om de enquête af te nemen ingekort kunnen worden. Het verdiepende gesprek zou alvast bij de commissie geagendeerd kunnen worden, de commissiegriffier zal dit na overleg inplannen. Omdat het intern opgepakt wordt moet er wel met de capaciteit geschipperd worden. De evaluatie in ambtelijke kring vindt al plaats.
De voorzitter merkt op dat er de commissie het een mooi proces vindt als het voor de raadswisseling gerealiseerd kan worden.

Mevrouw Rijnders weet dat de gemeenten Dalfsen en Vlaardingen al werken met de standaard en ze is benieuwd of er meer gemeenten mee werken. De heer Vernooij zegt dat er van Oss tot Leiden gewerkt wordt met een vergelijkbare standaard, vaak met een net iets andere invalshoek.

De heer Vernooij vervolgt met het tonen van een voorstel voor de vragenlijst voor de raad. Uit de beleidsnota en de doelen heeft de afdeling O&A een vragenlijst gedestilleerd die een beeld geven van wat de raad vindt van de standaard.
Mevrouw Zwinkels heeft zelf ervaring met Sturen en Verantwoorden en ziet dat er de toelichting van stukken staat: 'U kunt dit lezen als een beleidsnota', terwijl dit niet in de titel vermeld is. Bij enkele onderwerpen schrijft de wethouder in eerste instantie dat het om een beleidsnota gaat, maar vervolgens dat het een visie betreft.
Mevrouw Zwinkels vindt het fijn dat dit soort ervaringen opgehaald kunnen worden. Mevrouw Rijnders vult aan dat er open vragen of ruimte voor opmerkingen zou moeten zijn. De heer Maas zegt dat de mogelijkheid om iets meer duiding aan te geven fijn zou zijn.
De heer Vernooij denkt dat een vak met een open vraag daartoe zou kunnen helpen. Maar dat de uitdaging om het onderzoeksmatig te bundelen dan wel groter wordt.
Mevrouw Passier denkt dat de opzet niet alleen moet zijn of de standaard toegepast wordt, maar dat er ook gekeken moet worden of het nu goed gedaan wordt, zijn beleidsnota's duidelijker geworden hierdoor.

Mevrouw Zwinkels stelt voor om eerdere ervaringen van de commissie over effectieve vraagstelling te gebruiken.

De heer Vernooij denkt dat bij de toevoeging van een vak met suggesties mogelijkheid geboden wordt tot het toevoegen van inhoudelijke opmerkingen. Tegelijkertijd geeft hij aan dat bij het toevoegen van open vragen het risico genomen wordt dat de analyse veel meer tijd in beslag gaat nemen.
Mevrouw Passier voegt toe dat er een aanzet moet zijn om zaken te delen, bij een open vraag is deze aanzet te open om ook gericht antwoord te geven.
Mevrouw Ramaker zou graag zien dat raadsleden kunnen delen of het inzicht in de relatie tussen beleid en financiën nu is toegenomen. De heer Vernooij geeft aan dat wanneer er bij elke vraag de mogelijkheid tot het geven van toelichting zou komen, dat het een goede analyse zou bemoeilijken.
Mevrouw Rijnders geeft aan dat het bij de evaluatie van de RRP erg goed ging. De heer Vernooij beaamt dit en denkt dat het dan tot hoofdaanbevelingen gebundeld kan worden.

Commissiegriffier Adviescommissie CF ✉ danielle.rijnders@utrecht.nl

Mevrouw Ramaker vindt het fijn dat er een financiële paragraaf staat, maar ziet wel grote verschillen in hoe respondenten de vragen invullen, de een vult de vragen lichtzinnig in, terwijl een ander heel strategisch invult. Het is ook afdeling afhankelijk hoe ermee omgegaan wordt.
De heer Vernooij noemt de verschillen in werkvelden relevant.
De heer Maas denkt dat het van tevoren al te zeggen is hoe de enquête ingevuld wordt.

Mevrouw Rijnders geeft aan dat de wethouder heeft toegezegd dat raadstoetsen er ook in meegenomen zouden worden. De heer Vernooij zal het erin verwerken.
De heer Snoeij ziet een aantal doelen in de enquête terugkomen, maar is ook benieuwd naar effecten van de Standaard, zoals werkdrukverlaging. Zodat het effect van de Standaard beter in beeld gebracht kan worden. Een van de argumenten om tot het invoeren van de Standaard over te gaan was de werkdrukverlaging, ook voor commissieleden. Het is goed bij de evaluatie te kijken of dit ook in beeld gebracht kan worden.

De heer Vernooij bedankt de commissie voor de input en neemt het mee in het verslag.

7. Vooruitblik volgende vergadering
Mevrouw Rijnders legt uit dat er nog drie commissievergaderingen te gaan zijn. In oktober staat de programmabegroting op het programma, in december de Managementletter en in januari vindt de evaluatie plaats. Het is goed om na te denken hoe die tijd benut kan gaan worden.

- 30 september technische sessie.

Mevrouw Rijnders inventariseert graag de wensen.
De heer Maas is bij de technische sessie benieuwd naar de achtergronden van gemaakte keuzes. Wat meer inzicht in het keuzeproces te krijgen, welke afwegingen gemaakt zijn. Op de vraag of een wethouder daarvoor uitgenodigd dient te worden, merkt de heer Maas op dat dit meer als voorbereiding op het debat bedoeld was.
De heer Saghraoui geeft aan dat ambtenaren de afweging niet maken en dat dit een verantwoordelijkheid van het college is, het is lastig om daar inhoudelijk op in te gaan.
Mevrouw Zwinkels denkt dat er wel een inzicht gegeven kan worden in de bandbreedte van mogelijke keuzes.

De heer Saghraoui zegt dat er wel ingezoomd kan worden op de aanpassingen die gedaan zijn op het financieel beeld ten opzichte van de vorige keer.
De heer Maas vindt dat een interessante invalshoek.
De heer Vasters benadrukt dat dergelijke onderwerpen juist in het debat thuishoren.
De heer Maas noemt het voorbeeld van de WAAVA en is benieuwd naar de afwegingen hieromtrent.
De heer Vasters vraagt aan de commissiegriffier welke concrete vraag hij aan zijn fractie kan stellen, zodat er gerichte input voor de volgende keer mogelijk wordt. Mevrouw Rijnders denkt dat het moment er niet voor is om alles nog te gaan veranderen. Wel kan er gekeken worden naar wat er nog niet goed leesbaar is.
Mevrouw Rijnders vindt het waardevol wanneer de accountant wordt gevraagd naar zijn reflectie.
De heer Maas denkt dat de kengetallen wellicht interessant zijn om te bespreken.

De afgelopen vier jaar zijn er mooie stappen gezet. De commissiegriffier stelt voor om de commissie bij het volgende overleg mee te nemen in het groeimodel van PWC. En evalueren hoe de commissie ervoor staat.

De evaluatie van de P&C cyclus, het is veel om in de commissie te bespreken, er wordt voorgesteld om hierin een kleinere groep over te sparren. Met de insteek wat is goed om in het overdrachtsdossier mee te geven. Mevrouw Ramaker, de heer Maas hebben belangstelling, samen met de heer Saghraoui plant mevrouw Rijnders een moment in.

De heer Saghraoui legt over de nota risicomanagement uit dat de keuze gemaakt is om een splitsing te maken tussen risicomanagement en de financiële consequenties daarvan. Het eerste deel komt al eerder via een raadsvoorstel naar commissieleden toe, nog voor de verkiezingen. Het tweede deel volgt later.

Commissiegriffier Adviescommissie CF ✉ danielle.rijnders@utrecht.nl

8. Rondvraag en sluiting

Er wordt geen gebruik gemaakt van de rondvraag.
De vergadering wordt gesloten.

Commissiegriffier Adviescommissie CF ✉ danielle.rijnders@utrecht.nl

Deloitte.

Auditplan 2025

Gemeente Utrecht| Oktober 2025

01.
Aanbiedingsbrief
Brief van uw externe accountant
02.
Managementsamenvatting
03.
Controleplan 202X
04.
Overige onderwerpen
05.
Bijlagen

Aanbiedingsbrief

door Rein-Aart van Vugt, uw externe accountant.

Geachte leden van de raad,

Wij hebben het genoegen u hierbij ons auditplan aan te bieden voor de controle van de gemeente Utrecht voor het boekjaar eindigend op 31 december 2025. Het doel van dit document is u een samenvatting te geven van de wijze waarop wij de controle van de jaarrekening over 2025 verrichten.

Ons auditplan is mede gebaseerd op onze kennis en ervaring vanuit voorgaande jaren alsmede de ingediende offerte bij de meest recente Europese aanbesteding accountantsdiensten gemeente Utrecht. Dit auditplan hebben wij besproken op 18 september 2025 met uw Adviescommissie Controle en Financiën.

Het auditplan is een dynamisch document dat wij zo nodig in overleg met u tussentijds bijwerken als actuele ontwikkelingen bij/voor de gemeente Utrecht hiertoe aanleiding geven. Wij houden hierover nauw contact met zowel de gemeenteraad c.q. Adviescommissie Controle en Financiën, uw college als de ambtelijke organisatie.

Communicatie neemt zoals u van ons gewend bent sowieso een prominente plaats in binnen ons auditplan 2025. Dat stelt ons immers in staat continu op de hoogte te zijn én te blijven van de voor u relevante ontwikkelingen. Zo vullen wij onze certificerende rol én natuurlijke adviesfunctie voor uw gemeente optimaal in.

Wij zijn indien gewenst uiteraard graag bereid aan u een nadere toelichting te geven.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

drs. R.M.J. van Vugt RA

Op alle opdrachten verricht door Deloitte, behoudens M&A Diensten, zijn de Algemene Voorwaarden Dienstverlening Deloitte Nederland, januari 2020 gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel van toepassing. Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 24362853. Deloitte Accountants B.V. is een zogenoemde affiliate van Deloitte NSE LLP en maakt onderdeel uit van het internationale netwerk van Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

© 2025 Deloitte The Netherlands

01.
Aanbiedingsbrief

02.
Managementsamenvatting
Samenvatting controle 2025
Controletijdlijnen
Communicatiematrix

03.
Controleplan 2025

04.
Overige onderwerpen

05.
Bijlagen

Samenvatting controle 2025

Materialiteit

	Gemeente Utrecht 2025	Gemeente Utrecht 2024
Materialiteit	€ 41.368.640	€26.100.000
Rapportagedrempel	€ 500.000	€ 500.000

Wijziging Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO)
Met ingang van boekjaar 2025 is het besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO) gewijzigd. Als gevolg hiervan is de basis van onze materialiteitsbepaling gewijzigd. Voor 2025 hanteren wij 2% van de lasten exclusief reservemutaties en deze geldt met ingang van 2025 voor fouten én onzekerheden. Over 2024 was dit 1% van de totale lasten inclusief reservemutaties.

Risico-inschatting

Waardering bouwgrond in exploitatie
Verhoogde aandacht bij verantwoording en controle van grondexploitaties.

Management override of controls
Management of college doorbreekt interne beheersingsmaatregelen. Dit betreft een verondersteld frauderisico vanuit de geldende beroepsregels.

Rechtmatigheidsverantwoording
Aandacht voor de naleving van Europese aanbestedingsregels en begrotingsrechtmatigheid.

Single information Single audit (SiSa)
Aandacht voor de verantwoording en dossieropbouw van de SiSa-bijlage.

Reikwijdte

Het verstrekken van een controleverklaring over de getrouwheid van de jaarrekening (inclusief de rechtmatigheidsverantwoording) over het boekjaar eindigend op 31 december 2025.

Fraude en compliance

In lijn met de verwachtingen van het maatschappelijk verkeer hebben wij verhoogde aandacht voor (indicaties van) fraude en het niet naleven van wet- en regelgeving. Wij zullen hier (verplicht) over rapporteren in de controleverklaring.

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij het management, het college en de gemeenteraad. Een actuele frauderisicoanalyse van Utrecht is daarvoor de basis.

Speerpunten van de Adviescommissie Controle & Financiën

Naast de doelstellingen die wij hebben benoemd in dit auditplan, hebben wij de volgende speerpunten opgenomen:
- Inzicht in het financieel beeld, specifiek aandacht voor hervorming/bezuinigingen en historisch perspectief
- SiSa-controle, verbetering van het verantwoordings- en controleproces

Gebruikmaken van deskundigen

Het team wordt ondersteund door deskundigen op diverse gebieden.
Voor 2025 zijn wij van plan om de volgende deskundigen te betrekken bij onze controle:
- Vastgoedspecialisten
- WNT-specialist
- Specialisten op het gebied van data-analyse.

Waar het audit team dit noodzakelijk acht zullen deze (of overige) deskundigen worden ingeschakeld.

IT-omgeving

Wij hebben, mede als gevolg van de migratie en implementatie naar en van SAP4HANA, een verhoogde aandacht voor de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking.

© 2025 Deloitte The Netherlands

01.
Aanbiedingsbrief

02.
Managementsamenvatting
Samenvatting controle 2025
Controletijdlijnen
Communicatiematrix

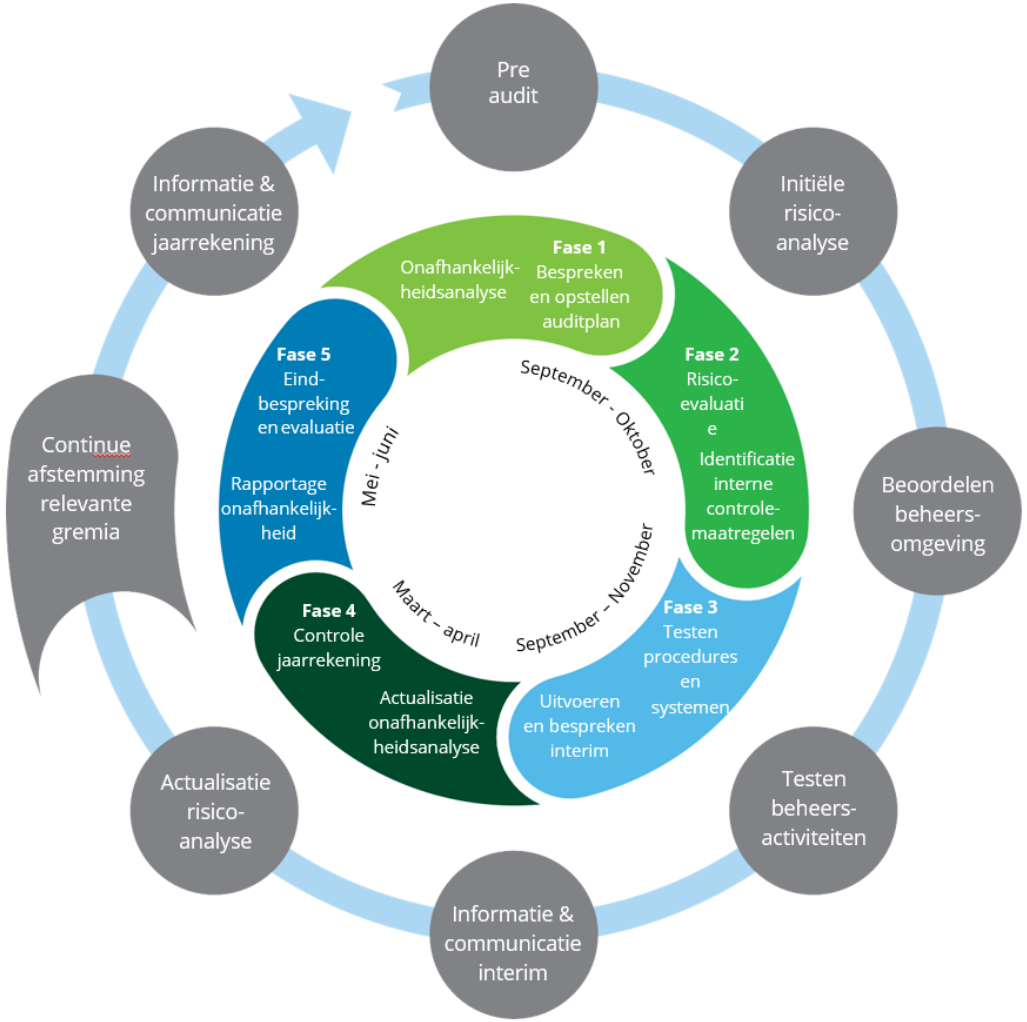
03.
Controleplan 2025

04.
Overige onderwerpen

05.
Bijlagen

Controletijdlijnen

Voor de jaarrekeningcontrole 2025 hanteren wij een vooraf met uw gemeente afgestemde planning, die naadloos aansluit op de agenda van de adviescommissie Controle en Financiën / gemeenteraad en de planning-en-controlcyclus van de gemeente Utrecht.

© 2025 Deloitte The Netherlands

01. Aanbiedingsbrief
02. Managementsamenvatting
Samenvatting controle 2025
Controletijdlijnen
Communicatiematrix
03. Controleplan 2025
04. Overige onderwerpen
05. Bijlagen

Communicatiematrix

Gemeente Utrecht	Deloitte	Onderwerpen	Communicatievorm	Contactmoment
Adviescommissie Controle en Financiën	• Advisory partner • Audit partner	• Actuele ontwikkelingen: sparringpartner en adviserende rol • Themasessies en jaarlijkse heisessie • Inrichting van de controle • Uitkomsten interim-controle en jaarrekeningcontrole	• Bijeenkomst/bespreking • Auditplan • Managementletter • Accountantsverslag en controleverklaring	• Maandelijks bij geplande vergaderingen • Rapportagemomenten • Minimaal 1x per jaar heisessie
Commissie Veiligheid, Bestuur en Financien / gemeenteraad	• Advisory partner • Audit partner	• Actuele ontwikkelingen: sparringpartner en adviserende rol • Bevindingen en adviezen naar aanleiding van de controle	• Bijeenkomst/bespreking	• Minimaal 1x per jaar
College, portefeuillehouder financiën, secretaris, concerncontroller en manager F&I	• Advisory partner • Audit partner • Senior manager	• Actuele ontwikkelingen • Inrichting van de controle • Uitkomsten interim-controle en jaarrekeningcontrole	• Bijeenkomst/bespreking • Auditplan • Managementletter • Accountantsverslag en controleverklaring	• September • November • Mei
Concerndirectie, waaronder secretaris, concerndirecteuren, concerncontroller en manager F&I	• Advisory partner • Audit partner • Senior manager	• Actuele ontwikkelingen • Inrichting van de controle • Uitkomsten interim-controle en jaarrekeningcontrole • Periodiek voortgangsoverleg	• Bijeenkomst/bespreking • Auditplan • Managementletter • Accountantsverslag en controleverklaring	• September • November • Mei
Ambtelijke organisatie	• Audit partner • Senior manager • Overige teamleden auditteam	• Actuele ontwikkelingen, specifieke vragen over raadsvoorstellen, interne beleidswijzigingen, verslaggevingsvraagstukken • Periodiek voortgangsoverleg en afstemming van de controle • Hoor en wederhoor bevindingen	• Besprekingen • Email • Regiegroep • Regiegesprekken – grondexploitaties, SiSa & rechtmatigheids-verantwoording	• Op rapportagemomenten en ad hoc • Wekelijks gedurende de uitvoering van de controles

© 2025 Deloitte The Netherlands

01.
Aanbiedingsbrief

02.
Managementsamenvatting

03.
Controleplan 2025
Fraude en compliance
Materialiteit
Reikwijdte van de controle
Aandachtsgebieden voor de jaarrekeningcontrole
Aandachtsgebieden voor de adviesfunctie

04.
Overige onderwerpen

05.
Bijlagen

Fraude en compliance

Verantwoordelijkheden
De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude en het ervoor zorgen dat de activiteiten van de gemeente worden uitgevoerd in overeenstemming met wet- en regelgeving ligt bij het college, onder toezicht van uw de gemeenteraad. Het is van belang dat het college - onder toezicht van de gemeenteraad (en als gemandateerd orgaan de adviescommissie Controle en Financiën) – de nadruk legt op het opzetten van een solide en effectief framework voor fraude- en compliancerisico's. Daarnaast dient het college een duidelijk proces te implementeren om het framework periodiek te evalueren.

Wij verwachten dan ook dat het uitvoeren, vastleggen en actualiseren van de fraude- en compliancerisicoanalyse een geïntegreerd onderdeel is van de interne beheersing bij de gemeente, alsmede een evaluatie van de mogelijke impact en waarschijnlijkheid van frauderisico's en de ondernomen acties om fraude- en compliancerisico's te beperken. Hierbij behoren o.a. de risico's van witwassen, belangenconflicten, omkoping en corruptie.

Daarnaast zijn het college en de raad verantwoordelijk voor het monitoren van het risico op managementfraude, het bepalen of de interne beheersingsmaatregelen voldoende zijn om frauderisico's te identificeren en de beoordeling van de competentie en integriteit van het management.
Wij verwachten in een vroegtijdig stadium te worden geïnformeerd wanneer er sprake is van (vermoedens van) fraude of non-compliance, en over gebreken in de interne beheersing, gericht op fraude- en compliancerisico's. Eveneens verwachten wij toegang tot alle relevante meldingen van klokkenluiders/incidenten.

Verantwoordelijkheden Deloitte
Wij dienen een fraudediscussie te voeren en bevestigingen te verkrijgen van uw management en anderen binnen de gemeente ten aanzien van de interne beheersing, risico-inschattingen (inclusief de processen om de risico's op fraude te identificeren en erop in te spelen), en eventuele kennis met betrekking tot (vermoede) fraude.

Verder zijn wij verplicht het management te verzoeken om informatie die zij eventueel aan het college en de raad heeft meegedeeld over de processen om de risico's op fraude te identificeren en erop in te spelen, en om informatie die het management eventueel aan zijn werknemers heeft meegedeeld over zijn visie op bedrijfsvoering en ethisch gedrag. Daarnaast dienen wij inzicht te krijgen in de wijze waarop het college en de raad toezicht uitoefenen op de door het management gevolgde processen om de risico's op fraude in de stichting te identificeren en hierop in te spelen.

Als accountants verkrijgen wij in dit kader een redelijke, maar geen absolute, mate van zekerheid dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat door fraude of fouten.

Relevantie voor de jaarrekening
- Afwijkingen in de jaarrekening kunnen het gevolg zijn van fraude, fouten of non-compliance met de bepalingen van wet- en regelgeving.
- De onderscheidende factor tussen fraude en fouten volgt uit het antwoord op de vraag of de onderliggende actie die leidt tot een afwijking in de jaarrekening al dan niet opzettelijk is verricht. Voor accountants zijn twee soorten opzettelijke afwijkingen relevant: afwijkingen als gevolg van frauduleuze financiële verslaggeving en afwijkingen als gevolg van oneigenlijke toe-eigening van activa. De adequaatheid van de openbaarmakingen is ook in deze context van bijzonder belang voor ons.
- Non-compliance is relevant omdat het kan leiden tot significante reputatie- of financiële schade, zodat dit het bepalen van transacties of posities en van in de jaarrekening opgenomen toelichtingen die van materieel belang zijn, kan beïnvloeden. Hierin noemen wij als specifiek voorbeeld eveneens de rechtmatigheidsverantwoording.

© 2025 Deloitte The Netherlands

01.
Aanbiedingsbrief

02.
Managementsamenvatting

03.
Controleplan 2025
Fraude en compliance
Materialiteit
Reikwijdte van de controle
Aandachtsgebieden voor de jaarrekeningcontrole
Aandachtsgebieden voor de adviesfunctie

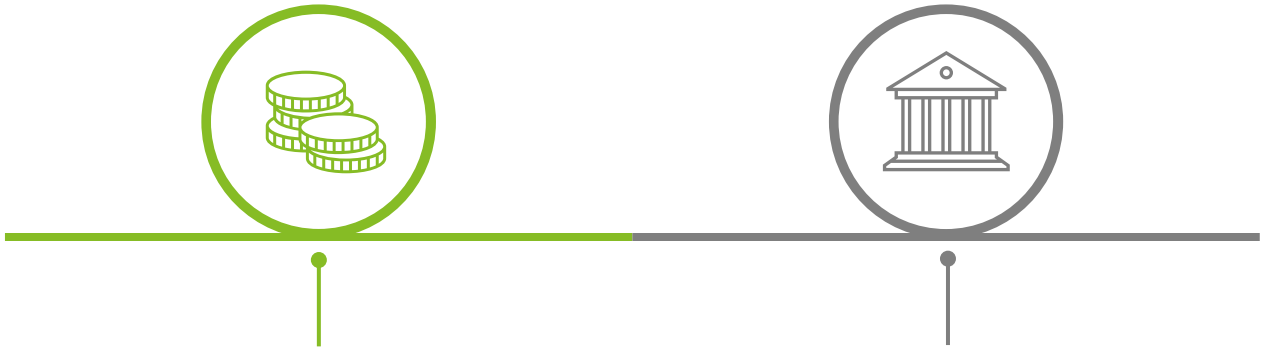
04.
Overige onderwerpen

05.
Bijlagen

Materialiteit

Het begrip ‘materialiteit’ wordt door de accountant toegepast bij zowel het plannen en uitvoeren van de controle, als bij het evalueren van het effect van de geïdentificeerde afwijkingen op de controle, en van eventuele niet-gecorrigeerde afwijkingen op de financiële overzichten, alsmede bij het zich vormen van het oordeel in de controleverklaring.

Implicaties voor de materialiteit

Wij hebben de **materialiteit van gemeente Utrecht bepaald op € 41.368.640** (o.b.v. de begroting 2025)**.**

Met ingang van boekjaar 2025 is het besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO) gewijzigd. Als gevolg hiervan is de basis van onze materialiteitsbepaling gewijzigd. Voor 2025 hanteren wij 2% van de lasten over het boekjaar exclusief reservemutaties. Over 2024 was dit 1% van de totale lasten inclusief reservemutaties.

De rapportage aan de gemeenteraad zal alle afwijkingen bevatten die groter zijn dan € 500.000, waarbij wij afwijkingen onder deze grens rapporteren die om kwalitatieve redenen relevant zijn.

© 2025 Deloitte The Netherlands

01.
Aanbiedingsbrief

02.
Managementsamenvatting

03.
Controleplan 2025
Fraude en compliance
Materialiteit
Reikwijdte van de controle
Aandachtsgebieden voor de jaarrekeningcontrole
Aandachtsgebieden voor de adviesfunctie

04.
Overige onderwerpen

05.
Bijlagen

Reikwijdte van de controle

Relevante aspecten bij onze accountantscontrole zijn onder andere:

- De gemeenteraad is opdrachtgever van de accountant.
- De accountant controleert de jaarrekening en verstrekt de volgende rapportages:
  - Auditplan
  - Managementletter (ten behoeve van het college van burgemeester en wethouders)
  - Verslag van bevindingen
  - Controleverklaring.
- De controleverklaring geeft een oordeel over het getrouwe beeld van de jaarrekening. Uw college legt verantwoording af over de rechtmatigheid van de bestedingen via de rechtmatigheidsverantwoording die is opgenomen in de jaarrekening. Nadere toelichting vindt plaats in de paragraaf bedrijfsvoering van de jaarstukken.
- Net als voorgaand boekjaar zullen wij in de controleverklaring rapporteren over onze controleaanpak frauderisico's, naleving wet- en regelgeving en veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie.
- De uitgangspunten voor de accountantscontrole zijn het Besluit begroting en verantwoording (BBV) en het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado).
- De accountantscontrole is op grond van de Wet toezicht accountantscontrole (Wta) een wettelijke controle. Dit betekent een stevig toezichtregime van de Autoriteit Financiële markten (AFM) op de naleving van de voor accountants geldende 'Nadere voorschriften controle- en overige standaarden' (NV COS).
- Verbinding tussen gemeenteraad, adviescommissie Controle en Financiën en accountant:
  - adviescommissie Controle en Financiën is 'linking pin' tussen gemeenteraad als opdrachtgever en accountant als opdrachtnemer.
  - Overleggen in ieder geval over inrichting van de controle, uitkomsten interim- en jaarrekeningcontrole alsook actuele ontwikkelingen.

© 2025 Deloitte The Netherlands

01.
Aanbiedingsbrief

02.
Managementsamenvatting

03.
Controleplan 2025
Fraude en compliance
Materialiteit
Reikwijdte van de controle
Aandachtsgebieden voor de jaarrekeningcontrole
Aandachtsgebieden voor de adviesfunctie

04.
Overige onderwerpen

05.
Bijlagen

Reikwijdte van de controle

Doelstelling:

De primaire doelstelling van de accountantscontrole is een onafhankelijke controleverklaring te verstrekken over de getrouwheid van de jaarrekening (inclusief de rechtmatigheidsverantwoording) over het boekjaar eindigend op 31 december 2025. Daarbij rapporteren wij aan het college en de gemeenteraad over onze controlebevindingen.

Het college is primair verantwoordelijk voor het (bij)houden van een goede financiële administratie en voor betrouwbare en tijdige (tussentijdse) bestuursrapportages aan de gemeenteraad. De verantwoordelijkheid voor het toezicht op de bedrijfsvoering en de handelingen van de gemeente ligt bij de gemeenteraad.

De rol en de verantwoordelijkheden van het college en de gemeenteraad zijn van groot belang. Onze controlewerkzaamheden geven een onafhankelijke kijk op de financiële verslagleggingsrisico's en -processen, en andere gebieden en ontwikkelingen die voor hen relevant zijn.

Onze rapportagedoelstellingen zijn de volgende:

- Het college en de gemeenteraad informeren over significante aangelegenheden. Dit is gericht op bijvoorbeeld belangrijke schattingen, grondslagen voor financiële verslaggeving, nieuwe rapportagevereisten en significante tekortkomingen in de interne beheersing.
- Het tijdig verstrekken van een constructieve managementletter aan het college en de gemeenteraad. Hierin nemen wij onze belangrijkste aanbevelingen op voor mogelijke en/of noodzakelijke verbeteringen in de bedrijfsprocessen, en indien van toepassing geconstateerde significante tekortkomingen in de interne beheersing die wij tijdens de controle hebben geïdentificeerd.

Aansluiting met uw ontwikkelingen:

Onze controleaanpak voor uw gemeente is gebaseerd op ons inzicht in de strategische prioriteiten van uw gemeente. Hiertoe verkrijgen wij inzicht in de (significante) ontwikkelingen voor zover deze relevant zijn voor de controleaanpak van de jaarrekening. Ook leggen wij, vanuit onze natuurlijke adviesfunctie, focus op actuele ontwikkelingen voor en bij de gemeente die zich vertalen in onze risicoanalyse en in specifieke aandachtsgebieden bij onze werkzaamheden en in onze rapportages.

© 2025 Deloitte The Netherlands

01.
Aanbiedingsbrief

02.
Managementsamenvatting

03.
Controleplan 2025
Fraude en compliance
Materialiteit
Reikwijdte van de controle
Aandachtsgebieden voor de jaarrekeningcontrole
Aandachtsgebieden voor de adviesfunctie

04.
Overige onderwerpen

05.
Bijlagen

Aandachtsgebieden voor de jaarrekeningcontrole

Wij focussen ons op dat wat het belangrijkst is. Door na te gaan wat er mis kan gaan, concentreren wij ons op díe gebieden die er het meest toe doen, en beperken wij onze werkzaamheden voor de gebieden die weinig tot geen invloed hebben op de controle. Hierbij onderkennen wij voor de controle van boekjaar 2025 de volgende aandachtsgebieden bij onze controle voor uw gemeente:

- Management override of controls (vanuit de controlestandaarden ingegeven).
- Waardering voorraad bouwgronden in exploitatie (actief grondbeleid).
- Verhoogde aandacht voor aandachtspunten bij verantwoording en controle van grondexploitaties, SiSa, juridische claims en geschillen.
- Rechtmatigheidsverantwoording, waaronder blijvende aandacht voor de naleving van Europese aanbestedingsregels en begrotingsrechtmatigheid.
- Aandacht voor de prestatielevering van inkopen die de gemeente doet.
- Blijvende aandacht voor een adequate wisselwerking tussen de centrale en de decentrale organisatie.
- Betrouwbaarheid en continuïteit geautomatiseerde gegevensverwerking (IT-omgeving, migratie SAP en cyber security).
- Actualisatie van voorzieningen, waaronder de voorzieningen onderhoud.
- Opvolging (overige) aanbevelingen managementletter en accountantsverslag 2024.

Indien nodig zullen wij in de loop van de controle over significante wijzigingen communiceren, waarbij wij ook de redenen voor dergelijke wijzigingen zullen vermelden.

Interne-beheersingsomgeving. Wij streven ernaar om een gedegen inzicht te krijgen in de processtromen voor significante transactiestromen, rekeningsaldi of toelichtingen. Wij zullen relevante interne-beheersingsmaatregelen identificeren en een duidelijk begrip documenteren van de beheersingsactiviteiten. Vervolgens evalueren wij de opzet, bepalen wij de implementatie en testen wij, indien van toepassing, de effectieve werking van de relevante beheersingsmaatregelen. Ten aanzien van de relevante beheersingsmaatregelen verzoeken wij u ervoor te zorgen dat er toereikende documentatie beschikbaar is van alle relevante stappen die zijn uitgevoerd.

© 2025 Deloitte The Netherlands

01.
Aanbiedingsbrief
02.
Managementsamenvatting
03.
Controleplan 2025
Fraude en compliance
Materialiteit
Reikwijdte van de controle
Aandachtsgebieden voor de jaarrekeningcontrole
Aandachtsgebieden voor de adviesfunctie
04.
Overige onderwerpen
05.
Bijlagen

Aandachtsgebieden voor de adviesfunctie

Voor de komende jaren, zoals u ook in onze offerte bij de meest recente Europese aanbesteding accountantsdiensten gemeente Utrecht heeft kunnen lezen, hebben wij een drietal “hoofddoelstellingen” geformuleerd voor de accountantsdiensten en adviesfunctie. Deze hebben wij onderstaand schematisch weergegeven:

Gezien de doelstellingen overkoepelend en meerjarig van aard zijn (waarbij eveneens sprake kan zijn van een groeitraject), zullen wij deze jaarlijks opdelen in subdoelstellingen. Voor boekjaar 2025 hebben wij vanuit de adviesfunctie verhoogde aandacht voor:

- Grip op investeringen / Besluitvorming, planning, begroting en informatievoorziening investeringen inclusief MPR (gebiedsontwikkeling);
- Realistisch plannen, ramen en begroten (implementatie uitvoeringstoets door gemeente Utrecht);
- Concernsturing en concernmonitoring (three lines model, versterken financiële functie, integraliteit);
- Sturen en verantwoorden: verbeteren beleidsdocumenten (conform interne afspraken Utrecht), specifiek aandacht voor de actuele Nota Waava (w.o. circulariteit en restwaarden);
- Versterken realisatiekracht (o.a. innovatie/AI).

Gemeenteraadsverkiezingen

Naast bovenstaande bieden wij na de gemeenteraadsverkiezingen het volgende aan als onderdeel van onze dienstverlening:

- Introductieprogramma nieuwe gemeenteraad;
- Audit Elevation Lab voor de Adviescommissie Controle & Financiën

Speerpunten adviescommissie Controle en Financiën

De adviescommissie Controle en Financiën kan – als vertegenwoordiging van de gemeenteraad – ter ondersteuning van de controlerende rol specifiek aandacht vragen voor bepaalde posten van de programma’s, gemeentelijke producten, specifieke projecten en/of organisatieonderdelen. Voor boekjaar 2025 zijn de volgende speerpunten geselecteerd:

- Inzicht in het financieel beeld, specifiek aandacht voor hervorming/bezuinigingen en historisch perspectief
- SiSa-controle, verbetering van het verantwoordings- en controleproces

© 2025 Deloitte The Netherlands

01.
Aanbiedingsbrief

02.
Managementsamenvatting

03.
Controleplan 2025

04.
Overige onderwerpen
Planning-en-controlcyclus
Inzet van innovatieve tools

05.
Bijlagen

De planning-en-controlcyclus

Kadernota, begroting en jaarrekening horen bij elkaar

De gemeenteraad legt in de kadernota de beleidsdoelstellingen vast, wat vervolgens uitwerking krijgt in de begroting. De begroting bevat de financiële kaders waarmee het college aan de slag gaat. Hiermee geeft u invulling aan uw kaderstellende rol.

Het is van belang vast te stellen of de realisatie van de afgesproken doelstellingen plaatsvindt binnen de in de begroting opgenomen financiële afspraken. Het college legt hierover verantwoording af aan de hand van tussentijdse bestuursrapportages en na afloop van het jaar in de jaarstukken (het jaarverslag en de jaarrekening). Deze (tussentijdse) verantwoordingsstukken zijn van belang voor uw controlerende taak. De jaarstukken volgen daarin de begroting.

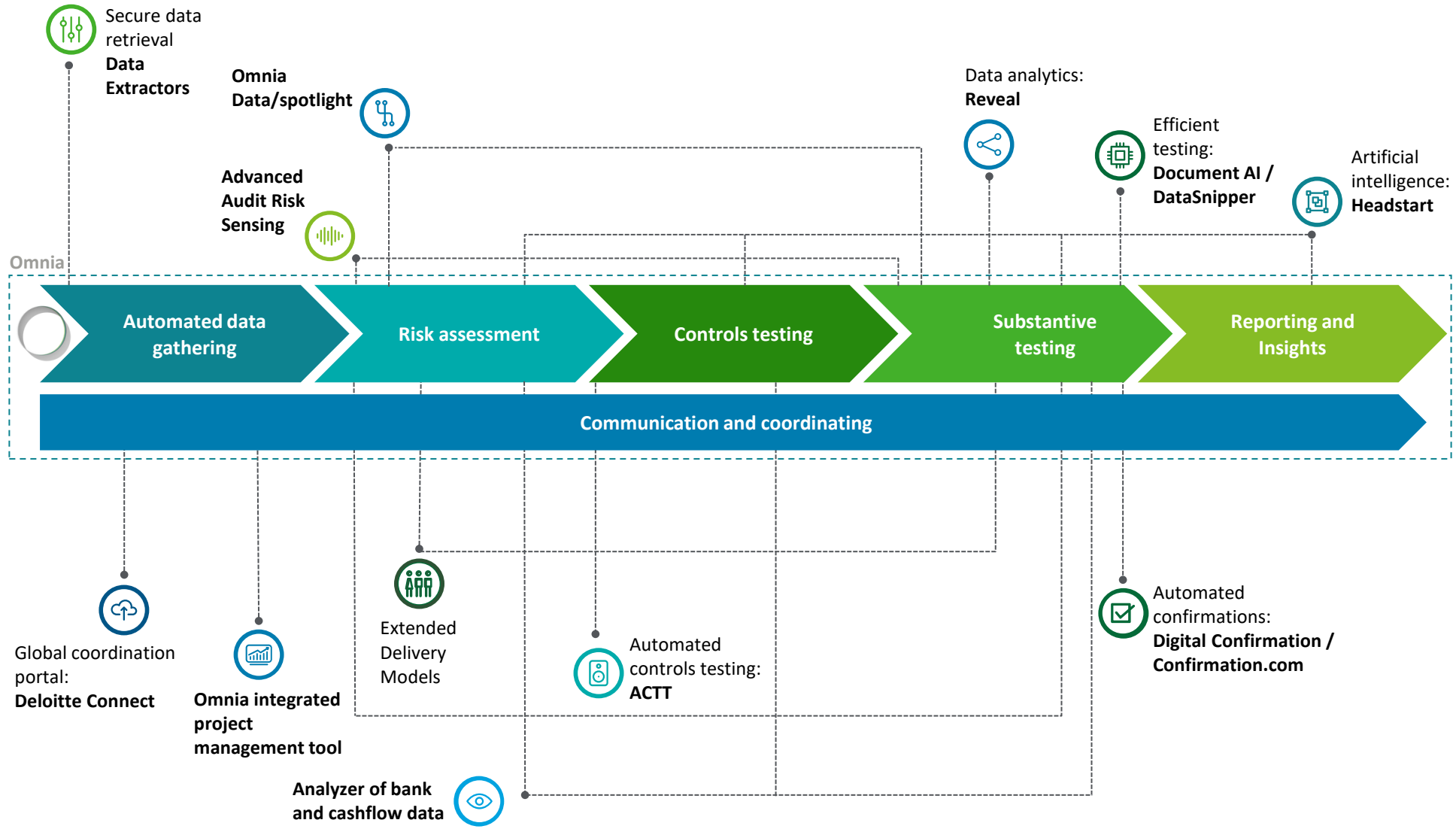
-

© 2025 Deloitte The Netherlands

01. Aanbiedingsbrief
02. Managementsamenvatting
03. Controleplan 2025
04. Overige onderwerpen
Planning-en-controlcyclus
Inzet van innovatieve tools
05. Bijlagen

Inzet van innovatieve tools (1 van 2)

© 2025 Deloitte The Netherlands

01.
Aanbiedingsbrief
02.
Managementsamenvatting
03.
Controleplan 2025
04.
Overige onderwerpen
Planning-en-controlcyclus
Inzet van innovatieve tools
05.
Bijlagen

Inzet van innovatieve tools (2 van 2)

Onze blijvende toewijding aan innovatie staat centraal in het bevorderen van de kwaliteit van audits. We investeren aanzienlijk in het transformeren van de manier waarop we financiële verantwoordingen controleren, door te verkennen hoe: we meer auditbewijs kunnen onderzoeken, de inspanningen van onze hoogopgeleide professionals te verschuiven van routinetaken naar taken die professioneel oordeel vereisen, en technologie te gebruiken om diepere inzichten in uw bedrijven te ontwikkelen.
Onze controlebenadering wordt gedreven door data-analysetechnieken die waarde toevoegen aan de audit omdat ze de efficiëntie en effectiviteit van controleprocedures verhogen. Het snel toepassen van deze technieken identificeert deficiënties in interne beheersing en uitzonderingen, waardoor we ons kunnen concentreren op hoe hierop is gereageerd en hoe ze zijn opgelost, in plaats van een steekproefbenadering te adopteren voor het vinden van uitzonderingen. Hieronder hebben we de tools opgenomen die we zullen gebruiken in onze audituitvoering. Deze tools helpen bij het identificeren van observaties en het verzamelen van waardevolle inzichten.

Data Extractors: Faciliteren de efficiënte, veilige, flexibele en gestandaardiseerde extractie en verwerking van gegevens voor meerdere analytische oplossingen.

Deloitte Connect: Een veilige, online samenwerkingssite die een tweerichtingsdialoog tussen het Deloitte-team en de klant faciliteert om de coördinatie van de controle effectief te beheren.

Deloitte Omnia project management tool: Helpt engagementteams effectief en efficiënt het auditproject te beheren met behendigheid, ingebouwd in het auditplatform.

Omnia data/spotlight: Biedt een geautomatiseerde manier om gegevens te analyseren en te transformeren in diepere inzichten met efficiënt hergebruik van eerder ingevoerde gegevens om tijd te besparen en continuïteit van gegevens door het hele auditdossier heen mogelijk te maken.

Extended Delivery Models: Ondersteunt het kernteam om hun focus te verhogen op gebieden van de audit met een hoger risico en complexiteit.

Analyzer of bank and cashflow data: : Tool om inzicht te krijgen in alle betalingen & ontvangsten om deze vervolgens te koppelen aan kosten en omzet.

Automated Control Testing Tool (ACTT): Een server-gebaseerde applicatie die de beoordeling, het ontwerp, de implementatie en het testen van geautomatiseerde controles ondersteunt.

Headstart: Intern AI-platform voor veilige en efficiënte afstemmingen die projecten een vliegende start geven.

Reveal: Biedt de mogelijkheid om de relaties tussen datasets te modelleren om krachtige visualisaties te produceren op basis van die relaties.

DocAI: Een applicatie die het gemakkelijk maakt om grote hoeveelheden documenten te vergelijken met basissjablonen, significante afwijkingen te identificeren en relevante informatie te extraheren.

Digital Confirmations: Applicatie die externe bevestigingsgerelateerde activiteiten coördineert tussen meerdere belanghebbenden. De tool automatiseert en stroomlijnt het proces ten aanzien van externe bevestigingen (zoals bijvoorbeeld met banken en advocatenkantoren).

© 2025 Deloitte The Netherlands

01.
Aanbiedingsbrief
02.
Managementsamenvatting
03.
Controleplan 2025
04.
Overige onderwerpen
05.
Bijlagen
Bijlage I: Independence
Bijlage II: Uw controleteam

Bijlage I: Onafhankelijkheid (1 van 2)

Deloitte is onafhankelijk van Gemeente Utrecht
Wij bevestigen dat wij en alle Deloitte member firms onafhankelijk zijn van gemeente Utrecht overeenkomstig de 'Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten' (ViO), de IESBA[1] Code of Ethics standards. Wij zullen in onze definitieve rapportage aan de adviescommissie Controle en Financiën onze onafhankelijkheid en objectiviteit inzake de controle over het boekjaar eindigend op 31 december 2025 opnieuw bevestigen.

Wij beoordelen continu onze onafhankelijkheid, en verzekeren u dat de juiste waarborgen zijn ingevoerd, inclusief - maar niet beperkt tot - degelijke opdrachtacceptatieprocessen en de inzet van extra partners en professionals om de uitgevoerde werkzaamheden te beoordelen. Het handhaven van en toezicht houden op de onafhankelijkheid vergt een gezamenlijke inspanning van de accountant, het management en de adviescommissie Controle en Financiën.

Wij zullen jaarlijks onze onafhankelijkheid schriftelijk bevestigen aan de adviescommissie Controle en Financiën, en zullen eventuele zaken identificeren waarvan naar onze mening redelijkerwijs kan worden verondersteld dat deze van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid en objectiviteit.

Beleid en procedures
Onderdelen van onze onafhankelijkheidsmaatregelen zijn:
- Een cultuur waarin het belang van onafhankelijkheid wordt benadrukt.
- Een strikt beleid, dat duidelijk wordt gecommuniceerd.
- Trainingen voor alle partners, directors en medewerkers.
- Toezicht op persoonlijke financiële belangen door middel van Global Monitoring-systemen.
- Jaarlijkse onafhankelijkheidsverklaringen, afgelegd door partners, directors en medewerkers.
- Beleid ten aanzien van het rouleren van partners.
- Beleid ten aanzien van langdurige betrokkenheid van senior leden van het controleteam.
- Beleid ten aanzien van goedkeuring vooraf van overige dienstverlening.
- Beleid ten aanzien van goedkeuring vooraf van zakelijke relaties.
- Beleid ten aanzien van geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid.
- Diepgaande monitoring van processen.

[1] De International Ethics Standards Board for Accountants.

© 2025 Deloitte The Netherlands

01.
Aanbiedingsbrief
02.
Managementsamenvatting
03.
Controleplan 2025
04.
Overige onderwerpen
05.
Bijlagen
Bijlage I: Independence
Bijlage II: Uw controleteam

Bijlage I: Onafhankelijkheid (2 van 2)

Het onafhankelijkheidsbeleid, gebaseerd op de ViO en de 'IESBA Code of Ethics' omvat onder andere de volgende onderwerpen:

Overige dienstverlening: Eventuele overige dienstverlening aan een controlecliënt of aan haar verbonden derden dient voorafgaand aan acceptatie te worden getoetst aan de hand van de van toepassing zijnde onafhankelijkheidsregels. Hieruit volgt of een opdracht al dan niet is toegestaan, welke goedkeuringen vereist zijn, en of een maatregel vereist is om een eventuele bedreiging voor de onafhankelijkheid te reduceren tot een acceptabel niveau. Er vindt intern toezicht plaats op de naleving van deze procedures.

Langdurige betrokkenheid: Het controleteam beoordeelt minimaal eenmaal per jaar of er maatregelen nodig zijn om een bedreiging vanwege langdurige betrokkenheid van de seniorleden van het auditteam tot een acceptabel niveau terug te brengen.

Financiële belangen: Het is partners en directors van Deloitte (en eventuele nauwe financiële relaties) verboden een financieel belang te verwerven of te houden in onze controlecliënten. Professionals kunnen niet aan opdrachten werken indien zij (of eventuele nauwe financiële relaties) een financieel belang in de cliënt hebben.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid: Het is partners en professionals verboden geschenken of persoonlijke uitingen van gastvrijheid te ontvangen van controlecliënten of deze aan hen te verstrekken indien de waarde hiervan meer dan € 100 bedraagt.

Zakelijke relaties: Zakelijke relaties (zoals het afnemen van goederen en diensten door Deloitte of gezamenlijke zakelijke belangen) tussen Deloitte - met inbegrip van de partners en professionals van Deloitte – en een controlecliënt zijn onderworpen aan voorwaarden, en in sommige gevallen verboden.

Associatie: Associatie in het kader van reclame of marketing tussen Deloitte en een controlecliënt is verboden, tenzij deze van te verwaarlozen betekenis is.

Indiensttreding bij de controlecliënt: Indien bepaalde leden van het controleteam overstappen naar bepaalde functies bij de controlecliënt of daaraan verbonden derden, geldt een afkoelingstermijn. Indien deze termijn niet in acht wordt genomen, is het Deloitte niet toegestaan om de controle uit te voeren.

© 2025 Deloitte The Netherlands

01.
Aanbiedingsbrief
02.
Managementsamenvatting
03.
Controleplan 2025
04.
Overige onderwerpen
05.
Bijlagen
Bijlage I: Independence
Bijlage II: Uw controleteam

Bijlage II: uw controleteam

De accountantscontrole van het boekjaar 2025 voeren wij uit onder leiding van Rein-Aart van Vugt en Bob Leeuwenkamp. Zoals u van ons gewend bent, zetten wij een voor en met uw gemeente bekend, ervaren en gedreven controleteam in (waar nodig aangevuld met specialisten, zoals IT-auditors).

Rein-Aart van Vugt
Partner
Deloitte Accountants B.V.
Tel: +316 1100 2353
rvanvugt@deloitte.nl

Bob Leeuwenkamp
Director
Deloitte Accountants B.V.
Tel: +316 1201 1643
bleeuwenkamp@deloitte.nl

Danny Graus
Director IT Audit
Deloitte Accountants B.V.
Tel: +316 5311 9327
dgraus@deloitte.nl

Maurice Heuer
Senior Manager
Deloitte Accountants B.V.
Tel: +316 8333 0192
maheuer@deloitte.nl

Monique van Doornum- van Duist
Senior Manager
Deloitte Accountants B.V.
Tel: +316 12342787
mvanduist@deloitte.nl

Rohini Garib
Manager
Deloitte Accountants B.V.
Tel: +316 29653107
rgarib@deloitte.nl

Niels van den Akker
Manager
Deloitte Accountants B.V.
Tel: +316 31024071
nivandenakker@deloitte.nl

Bart de Nijs
Manager
Deloitte Accountants B.V.
Tel: +316 12104989
bdenijs@deloitte.nl

© 2025 Deloitte The Netherlands

Deloitte.

Onder Deloitte wordt verstaan één of meer van Deloitte Touche Tohmatsu Limited (“DTTL’’ of ‘’Deloitte Global’’), haar wereldwijde netwerk van member firms en aan hen verbonden entiteiten (tezamen, de “Deloitte-organisatie”). DTTL en haar wereldwijde netwerk van member firms en aan hen verbonden entiteiten zijn juridisch gescheiden en onafhankelijke entiteiten, die elkaar niet kunnen verplichten of binden ten aanzien van derden. DTTL en iedere DTTL member firm en aan hen verbonden entiteiten zijn aansprakelijk voor hun eigen handelen en nalaten, en niet voor het handelen of nalaten van een andere entiteit. DTTL verleent geen diensten aan cliënten. Raadpleeg www.deloitte.com/about voor meer informatie.

Deloitte levert toonaangevende audit- en assurance-, belastingadvies- en juridische diensten, en diensten op het gebied van consulting, financial advisory, en risk advisory aan bijna 90% van de Fortune Global 500® en duizenden particuliere bedrijven. Onze professionals leveren meetbare en blijvende resultaten die het vertrouwen van het publiek in kapitaalmarkten helpen versterken, klanten in staat stellen te transformeren en bloeien, en de weg wijzen naar een sterkere economie, een meer rechtvaardige samenleving en een duurzame wereld. Voortbouwend op haar meer dan 175-jarige geschiedenis, omvat het bereik van Deloitte meer dan 150 landen en gebieden. Ontdek hoe de meer dan 415.000 mensen van Deloitte wereldwijd een impact maken die ertoe doet op www.deloitte.com.

Deze communicatie bevat louter algemene informatie en noch DTTL, noch haar wereldwijde netwerk van member firms of aan hen verbonden entiteiten verleent door middel van deze communicatie professioneel advies of diensten. Voordat u een beslissing neemt of actie onderneemt die van invloed kan zijn op uw financiën of uw bedrijf, dient u een gekwalificeerde professionele adviseur te raadplegen. Geen enkele entiteit in de Deloitte-organisatie is verantwoordelijk voor enig verlies dat wordt geleden door een persoon die op deze communicatie vertrouwt.

© 2025. Neem voor informatie contact op met Deloitte Nederland.

Gemeente Utrecht

Utrecht.nl

Deloitte.

Gemeente Utrecht
Wijziging goedkeuringsmaterialiteit

Adviescommissie 16 oktober2025

Deloitte.

Goedkeuringsmaterialiteit

Gemeente Utrecht

Begroting 2025

Totale lasten: € 2.068.432.000
Dotaties reserves: € 92.999.000
} € 2.161.431.000

Materialiteitsbepaling fouten 1% (oude Bado) : € 21,6 mln (op basis van totale lasten inclusief dotaties reserves)
Materialiteitsbepaling onzekerheden 3% (oude Bado) : € 64,8 mln (op basis van totale lasten inclusief dotaties reserves)
Materialiteitsbepaling voor fouten + onzekerheden 2% (nieuw Bado) : € 41,4 mln (op basis van totale lasten exclusief dotaties reserves)

Utrecht op basis van bevindingen 2024					
Oude norm	Bevinding	Oordeel	Nieuwe norm vanaf 2025	Bevinding	Oordeel
1% Fouten : € 21,6 miljoen	€ 6,5 miljoen	Goedkeurend	2% fouten en onzekerheden € 41,4 miljoen	€ 12 miljoen	Goedkeurend
3% Onzekerheden: 64,8 miljoen	€ 5,5 miljoen	Goedkeurend			

Utrecht op basis van fictief voorbeeld					
Oude norm	Bevinding	Oordeel	Nieuwe norm vanaf 2025	Bevinding	Oordeel
1% Fouten : € 21,6 miljoen	€ 25 miljoen	Beperking	2% fouten en onzekerheden € 41,4 miljoen	€ 35 miljoen	Goedkeurend
3% Onzekerheden: 64,8 miljoen	€ 10 miljoen	Goedkeurend			

Utrecht op basis van fictief voorbeeld					
Oude norm	Bevinding	Oordeel	Nieuwe norm vanaf 2025	Bevinding	Oordeel
1% Fouten : € 21,6 miljoen	€ 10 miljoen	Goedkeurend	2% fouten en onzekerheden € 41,4 miljoen	€ 45 miljoen	Beperking
3% Onzekerheden: 64,8 miljoen	€ 35 miljoen	Goedkeurend			

Rapporteringstolerantie

Was en blijft € 500.000

Verantwoordingsgrens rechtmatigheidsverantwoording

Was tussen 0 – 3% van de lasten inclusief dotaties aan de reserves
Is tussen 0 – 2 % van de lasten exclusief dotaties aan de reserves

Utrecht 2024 was 1,5%	€ 39,2 miljoen
Utrecht 2025 2%	€ 41,4 miljoen

Van: Van Vugt, Rein-Aart <RvanVugt@deloitte.nl>
Verzonden: zondag 12 oktober 2025 18:04
Aan: Rijnders, Daniëlle <danielle.rijnders@utrecht.nl>; Leeuwenkamp, Bob <bob.leeuwenkamp1@utrecht.nl>
CC: Goorhuis, Marcel <marcel.goorhuis@utrecht.nl>
Onderwerp: Programmabegroting 2026

Ha Daniëlle,

Hierbij een 5-tal onderwerpen van de programmabegroting 2026 waar ik kort specifieke aandacht aan besteed.

1. Investeringen.

De omvang van investeringen in de begroting 2026 (en meerjarenraming) blijft hoog en laat een hoog ambitieniveau zien. Hierbij blijft het plannen (en begroten) en de realisatie van investeringen (hoewel die afgelopen twee jaar fors zijn toegenomen) een aandachtspunt. In de begroting 2026 wordt 279 miljoen Euro aan nieuwe kredieten toegevoegd. Verder valt op (zie hieronder) dat in 2025 met de 1e en 2e Berap in totaal 76 miljoen Euro aan nieuwe investeringen is toegevoegd en dat aanvullend in 2025 nog eens 120 miljoen Euro aan investeringen is geautoriseerd. Ten opzichte van de beginstand per 1 januari 2025 is in totaal 366 miljoen Euro aan geplande investeringen(kredieten) toegevoegd. Dit brengt de stand van de geautoriseerde kredieten op 2,6 miljard (!!) Euro. In het investeringsoverzicht is opgenomen dat 346 miljoen Euro is gepland voor 2026. Dit zijn veelal vervangings- en uitbreidingsinvesteringen A.

Bedragen * 1.000	
Investeringsbudgetten 1 januari 2025	€ 2.241.000
Budgetten afgesloten in 2025	-/- € 109.000
Nieuwe investeringsbudgetten 2025 (Beraps)	€ 73.800
Overige budgetten 2025	€ 120.000
Investeringsbudgetten 31 december 2025	€ 2.329.000
Budgetten begroting 2026	€ 279.000
Investeringsbudgetten 31 december 2026	= toename van 16,4% € 2.608.000
Raming uitgaven 2025	€ 346.000
“plafond” 65%	€ 225.000
Raming uitgaven 2026	€ 440.000
“plafond” 65%	€ 286.000
Werkelijk geïnvesteerd in 2024	€ 207.000

Bij een realisatie van circa 200 – 300 miljoen Euro jaarlijks aan investeringen, ligt er tussen de 9 en 13 jaar aan investeringen ‘op de plank’.
De afgesloten budgetten vragen ook aandacht. Zijn dat investeringen die niet door zijn gegaan of zijn dat lagere bestedingen dan geraamd.
Blz 369 tot en met 380 vragen aandacht.

Categorie investering	Geautoriseerd Programmabegroting t/m 2025	Afgesloten kredieten per 31-12-24	Geautoriseerde wijzigingen in 1e berap:	Te autoriseren wijzigingen met 2e berap:	Overige wijzigingen 2025	Totaal geautoriseerd t/m 2025	Nieuw te autoriseren voor 2026	Totaal geautoriseerd t/m 2026	Realisatie t/m 2024
Vervangingsinvesteringen	922.128	-57.136	9.989	7.030	10.640	892.651	162.276	1.054.927	363.447
Uitbreidingsinvesteringen A	1.033.860	-40.086	45.124	20.277	106.806	1.165.983	101.897	1.267.880	299.114
Routine-investeringen	72.322	-11.403	-245	0	2.391	63.065	14.873	77.938	16.547
Totaal te autoriseren investeringen	2.028.310	-108.625	54.868	27.307	119.838	2.121.699	279.047	2.400.745	679.108
Uitbreidingsinvesteringen B	213.132	0	-6.331	0	0	206.801	0	206.801	0
Totaal programmabegroting investeringen	2.241.442	-108.625	48.537	27.307	119.838	2.328.500	279.047	2.607.546	679.108

Het realistischer planen en begroten is een onderdeel van het programma: ‘grip op investeringen’. Hoe staat het met dit programma?
In de begroting 2026 is om de investeringsplanning (voor de kengetallen) realistischer te laten zijn uitgegaan van een realisatie van 65%. Het bruto investeringsplafond ligt in de begroting net boven de 200 miljoen Euro voor 2026 (i.p.v. 346 miljoen Euro). Dit sluit aan bij de werkelijke realisatie over 2024 van 207 miljoen Euro aan investeringen.

Grip op investeringen is en blijft topprioriteit 1. Ook politiek, bestuurlijk vraagt de omvang van investeringen (gewenst beleid) de komende raadsperiode.

Opvallend is nog dat in deze begroting budget wordt gevraagd om het circulaire bouwen van investeringen en het toepassen van restwaarden op gang te helpen. Dit is vooruitlopend op de keuzes die in de nog vast te stellen nota Wava worden gemaakt.

2. Financieel Beeld

Het financiële beeld van de begroting 2026 en de meerjarenraming is heel stabiel. Ook de lasten en baten per programma laten een stabiel beeld zien. Sommige programma’s (voorbeeld: Werk, Toekomstbestendige economie en Bestaanszekerheid) hebben bij met name baten in de meerjarenraming voor een aantal jaren zelfs een (vrijwel) exact gelijke omvang. Voor 2025 is de prognose dat de lasten 45 miljoen Euro hoger zijn dan de baten en dat de reserves voor 45 miljoen Euro zullen worden ingezet (was in de begroting 26 miljoen Euro). Vanaf 2027 zijn de baten weer hoger dan de lasten en wordt er feitelijk weer gespaard en nemen de reserves toe.

Ontwikkeling baten, lasten en het saldo over de jaren 2023 tot en met 2029			
Bedragen * 1.000			
Totalen			
	Baten	Lasten	Saldo
Realisatie 2023	1.816.153	1.887.753	(71.600)
Nominale begroting 2024	1.963.089	2.013.207	(50.118)
Prognose 2024	1.932.661	2.076.787	(144.126)
Bijgestelde prognose	1.974.966	2.226.987	(252.021)
Realisatie 2024	2.034.006	2.169.179	(135.173)
Begroting 2025	2.042.423	2.068.433	(26.010)
Bijgestelde prognose 2025	2.036.526	2.082.006	(45.480)
Begroting 2026	2.083.293	2.094.367	(11.074)
Meerjarenraming 2027	2.041.629	2.015.933	25.696
Meerjarenraming 2028	1.993.650	1.981.491	12.159
Meerjarenraming 2029	1.991.965	1.964.052	27.913

De reserves nemen vanaf 2027 weer toe, maar omdat de vaste schulden heel fors toenemen (van 1,5 miljard Euro per 31 december 2024 naar 1,8 miljard Euro eind 2029, neemt de schuldquote fors toe en de solvabiliteit fors af. Cruciaal voor de wendbaar- en weerbaarheid is – zoals geraamd – het realiseren van voordelig saldi van baten en lasten (= toename van de reserves), beheersen van de investeringsprogramma en dus de ontwikkeling van de schulden en het beheersen van het toenemende risicoprofiel horend bij een ontwikkelgemeente.

Een terugkerend aandachtspunt is wel de grote hoeveelheid bestemmingsreserves en dat aantal neemt weer verder (licht) toe. Met de nieuwe raadsperiode voor ons, zou een actiepunt kunnen zijn het aantal bestemmingsreserves en de vele dotaties en onttrekkingen terug te dringen. Dat versterkt de transparantie tussen doelen, activiteiten en budget, stimuleert het integraal nadenken en besluiten over de inzet van (incidenteel) geld en voorkomt ‘eiland-vorming’ en ‘potjes’.

Verder valt op dat er fors wordt gespaard voor het uitvoeren van groot onderhoud en vervangingen van wegen, straten en pleinen, riolering en vastgoed. De totale voorzieningen nemen toe van 155 miljoen Euro (2024) naar 344 miljoen Euro (2029). Dit sparen zit als last in de begroting en deze voorzieningen zijn conform het Besluit Begroting en Verantwoording vreemd vermogen. Dit beïnvloedt het financieel beeld enigszins nadelig, terwijl het feitelijk voorzichtig is om te sparen en ‘potjes’ te vormen voor groot onderhoud. Dit is een keuze.

Raming 2025 t/m 2029

Kengetal	Raming 2025	2026	2027	2028	2029
Solvabiliteitsratio	21,7%	20,2%	20,5%	19,7%	19,2%
Grondexploitatie	6,0%	4,8%	3,3%	1,8%	0,2%
Netto schuldquote	84,2%	87,2%	88,5%	96,2%	102,8%
Netto schuldquote – gecorr. voor verstrekte geldleningen	82,6%	85,6%	87,0%	94,6%	101,2%
Structurele exploitatieruimte	0,97%	1,70%	0,10%	-0,10%	-0,10%
Belastingcapaciteit - meerpersoonshuishouden	120%	124%			
Belastingcapaciteit - eenpersoonshuishouden	116%	120%			
Weerstandsvermogen	1,10	1,00			

Een aandachtspunt blijft dat het financiële beeld dat volgt uit het MPR op zichzelf al lastig is te doorgronden (zie ook mijn eerdere mail hierover) en dat ook de doorwerking op deze begroting lastig is. Hierdoor is het mogelijke financiële effect van het MPR en de risico's en de reserve- ontwikkeling (vooral ook naar de toekomst) lastig te doorgronden.

3. Opzet begroting algemeen

De opzet van de begroting en met name de programma's is goed, integraal en bevat veel informatie.
Goed dat informatie wordt gegeven over hervormingen en bezuinigingen, wat gaan nieuw doen, niet meer doen of anders doen, investeringen, en beïnvloedbaarheid van de doelstellingen. Dit zou nog wel meer ingezet kunnen worden als onderdeel van het debat. Ook mooi dat er informatie in staat over de uitvoeringsrisico's. De teksten zijn wel wat lang.

4. Risico's

Met betrekking tot risico's is goed onderscheid aangebracht tussen strategische programmarisico's die in de programma's zijn opgenomen en financiële risico's die in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing zijn opgenomen. Dit is een innovatieve stap. Bij de financiële risico's kan bij sommige risico's het debat worden gevoerd in hoeverre dit risico's zijn die door weerstandscapaciteit moeten worden opgevangen. Vanuit de top 10 denk ik dan aan: SPUK's, autonome groei volume Jeugdzorg en WMO en inkomsten gemeentefonds. Dit zijn risico's die invloed hebben op beleid, keuzes die gemaakt moeten worden, langdurig van karakter zijn en dus in de structurele begroting moeten worden opgevangen. Daar zou de beschikbare belastingcapaciteit een 'buffer' (weerstandscapaciteit) voor kunnen zijn.

5. Verbonden partijen

De paragraaf verbonden partijen met de lijst verbonden partijen geeft veel feitelijke

informatie en ‘weetjes’. Voor een deel voorgeschreven door de regels van het Besluit begroting en verantwoording (BBV). De eerste pagina’s van deze paragraaf zijn het meest informatief omdat daar de ontwikkeling van de verbonden partijen wordt beschreven. Hierbij zou wel meer aandacht geschonken kunnen worden aan de bestuurlijk/politieke en financiële risico’s van de verbonden partijen.

Met groet,
Rein-Aart

This e-mail message and its attachments are subject to the disclaimer published at the following website of Deloitte:
http://www2.deloitte.com/nl/nl/legal/Disclaimer.html
Deloitte Accountants B.V. is registered with the trade register in The Netherlands under number 24280861.

Deloitte refers to a Deloitte member firm, one of its related entities, or Deloitte Touche Tohmatsu Limited (“DTTL”). Each Deloitte member firm is a separate legal entity and a member of DTTL. DTTL does not provide services to clients. Please see www.deloitte.com/about to learn more.
The information in this e-mail (including any attachments) is strictly confidential and may be legally privileged. If you are not the intended recipient of this message, please delete it including any attachments and immediately notify the sender. Any disclosure, copying, distribution or use either whole or partial of its contents is strictly prohibited except with formal approval. Deloitte cannot guarantee that e-mail communications are secured and error-free and does not accept any liability for damages resulting from the use of e-mail.

Jaarplan Adviescommissie Controle en Financiën 2025

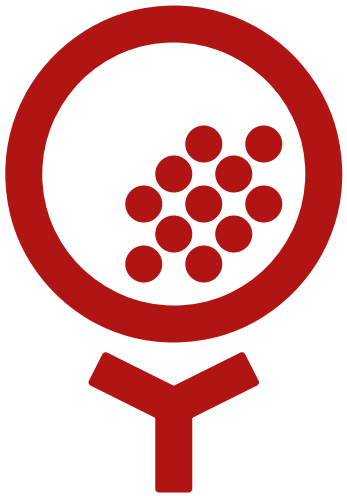
Datum en tijdstip 2025	Onderwerpen
Uitgangspunten	– *In beginsel 8 x 1,5 overleg, waar nodig in aanwezigheid van ambtelijke organisatie, rekenkamer en accountant.* – *De cursief gedrukte onderwerpen zijn aanvullende onderwerpen (naast de reguliere cyclus).* – *Onderwerpen voor de adviescommissie (kunnen) zijn: jaarstukken, voorjaarsnota, programmabegroting, financiële verordeningen en beleidsnota's, art. 213a-onderzoeken, alle overige onderwerpen waarvan de adviescommissie van oordeel is dat deze een (sterke) financiële component bevatten.* – *Het Jaarplan wordt elke vergadering indien nodig geactualiseerd.* – *We vergaderen in 2024 van 09.00-10.30 (uitloop tot 10.45) in de burgemeesterskamer.*
Onderwerpen veeglijst	– Onderzoek rekenkamer onderbesteding (doe mee onderzoek) eind 2025. – Budgetrecht raad – Financiële Verordening (Q2 --> raadswissel) ~~– Achtergrond onderzoek reserves (Q1) --> toezegging --> bij jaarstukken 2024~~ – Nota verbonden partijen – Nota risicomanagement Q4 2025 (nog een keer langs adviescie in Q3) --> splitsen – Controlstatuut Q4 2025 – Grip op investeringen: o Opdrachtbrief college o Bij de Voorjaarsnota 2025 (of zoveel eerder als lukt) de (centrale) sturing op de investeringsvolumes en kapitaallasten te verbeteren en hierbij ook aandacht te besteden aan het planningsoptimisme en realistisch begroten (wat is reëel ramen?). o Groeikader o MPR o Investeringsplafond
Onderwerpen raadswissel	– Evaluatie P&C cyclus (najaar 2025) – Berenschot beïnvloedbaarheid – Financiële positie – Raadstoets evaluatie – Inkopen/subsidies
Do. 16 januari	**Vergadering adviescommissie (90 minuten)** – Opening, verslag en ingekomen stukken (tijd: 10 minuten) – Vooruitblik volgende vergadering (tijd: 5 minuten) – Sturen en Verantwoorden (tijd: 15-30 minuten) – Raadsvoorstel Gunning Accountant – Evaluatie Regeling risicovolle projecten – Nota WAAVA (technische sessie) --> of februari – Afsluiting (5 minuten)
Do. 13 februari	**Vergadering adviescommissie (90 minuten)** – Opening, verslag en ingekomen stukken (tijd: 10 minuten) – Voortgang grip op investeringen (tijd: 30 minuten) – Verbeterplan Financiën (update) – Vooruitblik volgende vergadering (tijd: 5 minuten)

Datum en tijdstip 2025	Onderwerpen
	– Afsluiting (5 minuten)
Do. 20 maart	**Vergadering adviescommissie (90 minuten)** – Opening, verslag en ingekomen stukken (tijd: 10 minuten) – Jaarverslag Rekenkamer – Stapeling ambities en capaciteit afdeling Financiën – hoe kunnen we prioriteren. --> naar april – Voortgang accountantscontrole (15 minuten) – Nota weerstandsvermorgen/risicomanagement – Monitoring bezuinigingen (sociaal domein en hervormingen) – Vooruitblik volgende vergadering (tijd: 5 minuten) – Afsluiting (5 minuten)
Do. 17 april	**Vergadering adviescommissie (90 minuten)** – Opening, verslag en ingekomen stukken (tijd: 10 minuten) – Jaarplan concernaudit (10 minuten) – Invulling Technische bijeenkomst Jaarstukken/VJN (15 minuten) – Kengetallen/weerstandsvermogen – Voortgang accountantscontrole (15 minuten) ~~– Update raadstoets (tijd: 15 minuten)~~ – Vooruitblik volgende vergadering (tijd: 5 minuten) – Afsluiting (5 minuten)

Do 5 juni (18.00-19.30)	**Vergadering adviescommissie (90 minuten)**
	– Opening, verslag en ingekomen stukken (tijd: 10 minuten)
	– Jaarverslag Concernaudit (tijd: 5 minuten) --> naar 5 juni
	– Jaarstukken
	  – (concept) Accountantsrapport van bevindingen, incl. accountantsverklaring over de Jaarstukken
	  – Concept Reactie van het college op het accountantsrapport
	– Voorjaarsnota
	– Berap incl. resultaatsbestemming en MPUV en MPR
	– (eventueel) Advies aan commissie VBF n.a.v. Voorjaarsnota/Berap/JS
	– Vooruitblik volgende vergadering (tijd: 5 minuten)
	– Afsluiting (5 minuten)

Do. 18 september	**Vergadering adviescommissie (90 minuten)** – Opening, verslag en ingekomen stukken (tijd: 10 minuten) --> kennismaken nieuwe directeur F&I. – Plan van Aanpak accountantscontrole ('jaarplan') en opdrachtbevestiging jaarrekening (tijd: 15 minuten). – Update verbeterplan financiën (tijd: 15 minuten) – Update Sturen en Verantwoorden & evaluatie (tijd: 30 minuten) – Vooruitblik volgende vergadering (tijd: 5 minuten) – Afsluiting (5 minuten)
Do. 16 oktober	**Vergadering adviescommissie (90 minuten)** – Opening, verslag en ingekomen stukken (tijd: 10 minuten) – Toelichting wijziging BADO (15 minuten) – Programmabegroting + 2e Berap (tijd: 30 minuten): hervormingen, financiële positie

Datum en tijdstip 2025	Onderwerpen
	– Uitleg groeimodel – Advies aan commissie VBF over Programmabegroting (na wissel, tijd 15 minuten). – Vooruitblik volgende vergadering (tijd: 5 minuten) – Afsluiting (tijd: 5 minuten)
Do. 4 december	**Vergadering adviescommissie (90 minuten)** – Opening, verslag en ingekomen stukken (tijd: 10 minuten) – Concept Boardletter van de accountant en reactie college – Normenkader – 3e Technische Begrotingswijziging/eindejaarswijziging – Halfjaarverslag Concernaudit: toelichting en gelegenheid tot het stellen van vragen – Voortgang Sturen en Verantwoorden (uitkomsten evaluatie) – Vooruitblik volgende vergadering (tijd: 5 minuten) – Afsluiting (tijd: 5 minuten)
Do. 15 januari	**Vergadering adviescommissie (90 minuten)** – Opening, verslag en ingekomen stukken (tijd: 10 minuten) – Overdracht – Afsluiting (tijd: 5 minuten)

Workshop: Rol van de Auditcommissie

Onderweg naar een sterke (financiële) auditcommissie

Rol van de auditcommissie

Kwaliteit van de financiële rapportages, inrichting P&C-cyclus

Kwaliteit risicobeheersing / interne beheersing en opvolging van aanbevelingen

Toezicht op financiële kaders en de financiële positie

Invullen opdrachtgeversrol van accountant

Classificatie: Corporate

Aspect	Rekeningencommissie	Auditcommissie
Focus	Jaarrekening en decharge	Brede financiële controle en advies
Werkwijze	Achter de schermen	Openbare, adviserende rol
Samenstelling	Raadsleden met financiële kennis	Raadsleden, mogelijk externen
Doel	Controle jaarstukken	Brede ondersteuning van de raad

Ontwikkelingen

Ontwikkelingen

Naast het traditionele toezicht op de financiële rapportage en het interne controlesysteem, worden auditcommissies nu ook betrokken bij **bredere vraagstukken**.

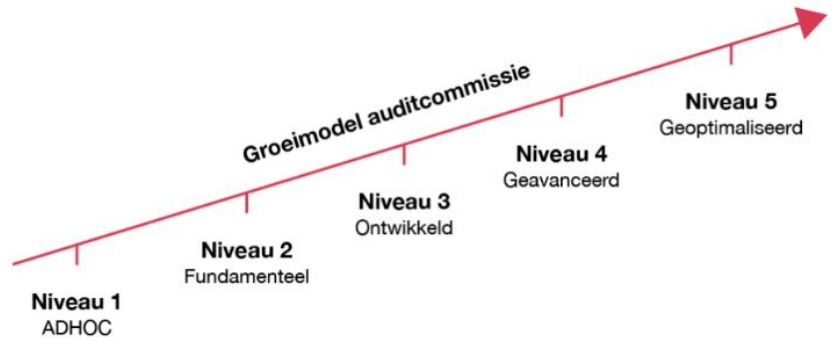
Auditcommissies worden aangemoedigd om **proactief te communiceren (adviseren)** met de gemeenteraad.

Er is een groeiende behoefte aan deskundigheid binnen **auditcommissies,. Diverse achtergronden en ervaringen** om een breder perspectief te bieden bij het nemen van beslissingen.

Auditcommissies worden steeds meer betrokken bij de beoordeling en **rapportage van niet-financiële informatie**, zoals milieu-, sociale en governance (**ESG**) aspecten. Dit weerspiegelt de groeiende belangstelling van belanghebbenden voor duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Groeimodel auditcommissie (PwC)

Tabel 1: groeimodel auditcommissie

GROEIMODEL	NIVEAU 1	NIVEAU 2	NIVEAU 3	NIVEAU 4	NIVEAU 5
AUDITCOMMISSIE	ADHOC	FUNDAMENTEEL	ONTWIKKELD	GEAVANCEERD	GEOPTIMALISEERD

GROEIMODEL AUDITCOMMISSIE	NIVEAU 1 ADHOC	NIVEAU 2 FUNDAMENTEEL	NIVEAU 3 ONTWIKKELD	NIVEAU 4 GEAVANCEERD	NIVEAU 5 GEOPTIMALISEERD
Rol	Noodzaak tbv decharge college	Controlerend	Controlerend **Adviserend** (smalle scope)	Controlerend Adviserend **(brede scope)**	Controlerend Adviserend **Initiërend**
Focus	Bevindingen accountant jaarrekening	Bevindingen accountant jaarrekening en interne beheersing	Financiële beheersing en verslaggeving	Brede interne beheersing en verslaggeving (inclusief jaarverslag)	Governance Risk en Control (GRC)
Vergaderingen	Minimaal	Beperkt, afgestemd op rapportages accountant	Vaste jaarplanning, afgestemd met accountant en organisatie	Vaste jaarplanning, afgestemd met accountant, organisatie en rekenkamer	Vaste jaarplanning, afgestemd met organisatie en **zelf agenderend (pro actief)**
Adviesrol naar raad (aanvullend)	Geen of korte brief	Decharge college	Aandachtspunten voor raad bij jaarrekening (financiële verslaggeving en beheersing)	Bij alle relevante stukken (brede scope)	Proactieve adviesrol naar raad/commissies Agenderend

Groeimodel

Vorm audit-commissie

Vorm	***Voordeel***	***Nadeel***
Besloten	Er wordt vrijer gesproken. Veiligere omgeving. Er kan meer 'zachtere' en achtergrondinformatie worden gedeeld. Er kan meer duiding worden gegeven.	Niet transparant. AC-leden kunnen informatievoordeel hebben.
Alle fracties zijn vertegenwoordigd	Alle fracties zijn betrokken. Breder draagvlak. Gelijk informatieniveau.	Voor kleine fracties een zware belasting. Sneller politiek.
Gespecialiseerde griffie-ondersteuning	Deskundige ondersteuning. Dichtbij, benaderbaar.	Investering financieel.
Controller, accountant aanwezig	Deskundig advies beschikbaar. Kennis van de organisatie. Ontwikkelingen en het beheerssysteem aanwezig.	Investering financieel. Controller is onderdeel van het systeem.
Ambtenaren aanwezig in gesprek	Technische toelichting voor besluitvorming.	Te veel in details gaan. Wethouder neemt niet de verantwoordelijkheid (het wordt een gesprek met de organisatie en niet met de bestuurder)

Afbeelding 2: Inrichting van auditcommissies

	Raad	AC-rol
Financiële kaders, normen-kader, kredietvoorstellen/ investeringsbesluiten etc.	Eventueel politiek oordeel	Toetsende rol kaders vanuit ‘goed financieel beheer’ / ‘good governance’ (bijvoorbeeld mbt P&C-cyclus)
P&C-producten	Inhoudelijk, vaststellen beleid, planning financiën	Leesbaarheid, informatiewaarde, controlerend tav (financiële) kaders,
Jaarrekening	Inhoudelijk realisatie beleid en financiën	Controlerend mbt getrouwheid, rechtmatigheid, kwaliteit jaarverslag

Relatie met de raad

Thema's voor een auditcommissie

Realistisch ramen: zijn de ambities en het financiële beslag in balans	Ontwikkeling financiële positie en financieel beeld	(blijvend) Doorontwikkelen P&C cyclus en kennis hierover	Budgetrecht en informatie-voorziening investeringen
Budgetrecht en positie gemeenteraad/staten met betrekking tot reserves (en voorzieningen)	Budgetrecht en positie gemeenteraad/staten bij verbonden partijen	Duurzaamheid	(nota) Risicomanagement en regeling risicovolle projecten
Inzet AI bij begroting/ technische vragen	Inzicht in de beïnvloedbaarheid van de begroting	Monitoring bezuinigingen/ taakstellingen	Aanbesteding/ Evalueer contract accountant

Classificatie: Corporate

Overige tips

Classificatie: Corporate

De adviescommissie C&F heeft op donderdag 17 oktober de begroting besproken. De belangrijkste onderwerpen waren:

- In elke begroting wordt verder gewerkt aan de leesbaarheid en begrijpelijkheid van de stukken. Dat wordt gezien en gewaardeerd.
- De analyse van de reserves heeft beperkte informatiewaarde voor de adviescommissie. De analyse gaat ook niet in op de punten uit de brief van de rekenkamer: “grip op bestemmingsreserves”.
- De adviescommissie adviseert over het dilemma in het sociaal domein om zoveel mogelijk bij de huidige P&C cyclus aan te blijven sluiten. Mocht tussentijds bijsturing nodig zijn dan kan dit door middel van een raadsvoorstel. Dit is uiteraard aan de inhoudelijke commissies om dit dilemma te verdiepen met het college.

Op 11 oktober heeft de adviescommissie een heidag georganiseerd waarbij diverse nota’s aan de orde zijn geweest:

- Voor wat betreft de nota Waava (waarderen, activeren en afschrijven van vaste activa) wordt een technische sessie op prijs gesteld om nog eens nader met elkaar in te gaan op het onderwerp circulariteit;
- Voordat de Nota Verbonden Partijen aan de Raad wordt aangeboden adviseert de adviescommissie een vervolggesprek. Onderwerpen zijn bijvoorbeeld een bredere scope van de Nota, het afwegingskader, het onderscheid klant- en eigenaarsrol en de kaderstellende rol van de Raad. De griffie zal de organisatie op zich nemen.
- Voor wat betreft het verbeterplan “versterking financiële functie” is het advies: maak de bullits concreet (activiteit en resultaat) en stel een stoplichtenrapportage op. De uitvoering van dit verbeterplan heeft overigens vertraging opgelopen.
- Voor de financiële verordening is veel feedback opgehaald naar aanleiding van de punten in de raadsbrief van 6 februari. Gezien de opvolging van de motie “grip op investeringen” is een hoger niveau van autorisatie nog niet wenselijk.

Daarnaast heeft de adviescommissie de volgende speerpunten gedefinieerd voor het auditplan van de accountant (ter informatie):

- Ontwikkeling financiële positie;
- Grip op investeringen: realisatiekracht, terugdringen planningsoptimisme en voortgang;
- Budgetrecht van de raad in brede zin (MPR, investeringen, reserves en verbonden partijen).

We vragen de wethouder op deze punten te reflecteren in haar beantwoording voor zover relevant deze avond!